

www.humak.fi

Opinnäytetyö

”Eniten mä pelkään sitä
että paljastun tyhmäksi”

Turvallisen tilan pedagogiset arvot ja toimintatavat

Saana Alanko

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
4/2021

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Saana Alanko

Opinnäytetyön nimi: ”Eniten mä pelkään sitä että paljastun tyhmäksi” – Turvallisen tilan pedagogiset arvot ja toimintatavat

Sivumäärä: 54 ja 2 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Jenny Honka

Työn tilaaja(t): Erialisten oppijoiden liitto ry

Opinnäytetyön aiheena oli kehittää Erilaisten oppijoiden liiton verkossa toteutetusta kokemusasiantuntijakoulutuksesta turvallinen tila, jossa osallistujat voivat olla omana itsenään. Kehittämistyön tavoitteena luoda koulutusmateriaalia kouluttajille, jotka pyrkivät mahdollistamaan erilaisten ihmisten osallistumisen mahdollisuuksia verkossa tapahtuvaan koulutukseen turvallisuuden tunteen kautta.

Erilaisilla oppijoilla on mahdollisuus kokea yhteiskunnallista osallisuutta Erilaisten oppijoiden liiton kokemusasiantuntijatoiminnan kautta. Liitto kouluttaa kokemusasiantuntijoita, joilla on mahdollisuus olla mukana muun muassa edunvalvonta- ja vaikuttamistyössä. Tässä ajassa on noussut tarve tuottaa koulutusta myös verkossa tapahtuvan toiminnan kautta. Tämä on luonut tarpeen kehittää digitaalisen osallistumisen mahdollisuuksia, jotta tasa-arvo toteutuu.

Opinnäytetyön tietoperusta rakentuu neljän keskeisen toimintatavan kautta, joiden avulla kouluttaja voi rakentaa turvallista kasvun tilaa verkossa tapahtuvassa koulutuksessa. Keskeisiä käsitteitä ovat dialoginen kohtaaminen verkossa, toimijuuden ja osallistumisen tukeminen, yhteisöllisyys turvallisen tilan edellytyksenä ja toiminnallisuus ja luovuus. Menetelminä opinnäytetyössä on kysely sekä sensitiivinen teemahaastattelu. Kyselyn avulla selvitettiin aiheen rajaukseen tarvittavaa tietoa. Sensitiivisen teemahaastattelun avulla pyrittiin saamaan kokemustietoa turvallisesta kasvun tilasta.

Kehittämistyön tuloksena saatiin kokemustietoa siitä millaisilla arvoilla ja toimintatavoilla kouluttaja voi rakentaa turvallisen kasvun tilan verkossa tapahtuvaan koulutusprosessiin. Tämän lisäksi aineiston kautta nousi esiin ymmärrystä siitä, miten turvattomuuden kokemus estää osallisuutta edistävän työn perustavoitteita tulla nähdyksi ja kuuluksi.

Opinnäytetyö antaa Erilaisten oppijoiden liitossa toimiville kouluttajille tietoa osallistumisen mahdollistamisesta. Kehittämistyössä muotoutunutta turvallisuusagendaa pyritään viemään liiton toiminnan ulkopuolelle koulutustoiminnan kautta. Opinnäytetyö muistuttaa kouluttajia siitä, millaisia taitoja vaaditaan kouluttajalta, jotta hän voi rakentaa turvallisen kasvun tilan. Ennen kaikkea kehittäminen muistuttaa kolmannen sektorin toiminnan mahdollisuuksista kehittää jäsentensä osallistumisen mahdollisuuksia digitaalisten kanavien kautta.

Asiasanat: turvallinen tila, vuorovaikutus, verkkokoulutus, dialoginen kohtaaminen, kokemustieto

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in NGO and Youth work, Bachelor's Degree

Author: Saana Alanko

Title: "The most I am afraid of becoming revealed of being dumb" – Pedagogical values and methods of safe space

Number of Pages: 54 and 2 attachment pages

Supervisor(s): Jenny Honka

Subscriber(s): Finnish Diverse Learners' Association

The theme of this thesis was to improve online training sessions for the Finnish Diverse Learners' Association and to make a safe space where the participants, the future experience experts, can be themselves. The aim of this development project was to create training materials for the trainers, who aim to make participation for diverse persons possible and safe.

Through the experience expert activities arranged by the Diverse Learners' Association, different learners have the opportunity to experience societal participation. The union trains experience experts, who have an opportunity to be involved in advocacy work. The present times have created a need to produce training online, which has created a need to improve possibilities to participate digitally to actualize equality.

The framework of this thesis builds on four key procedures, which helps the trainer build a safe space to grow at an online training session. Central concepts are dialogical encounter online, supporting agency and participation, sense of community as a prerequisite of safe space and activity and creativity. The methods used in this thesis were survey and sensitive theme interview. The survey was used to limit the topic of the thesis. Sensitive theme interview was used to collect experience knowledge about the safe space to grow.

The results of this development work offer experience-based knowledge about the values and actions that trainees can use to build a safe place to grow through the online training process. Moreover, the data provides understanding about how the experience of insecurity prevents the basic aims of participatory work from being met: aims of becoming seen and heard.

The thesis provides the trainers of the Diverse Learners' Union with information about making participation possible. The safety agenda formulated along this development work is to be disseminated also outside the union through training activities. The thesis aims to remind the trainers about the skills required from them to build a safe place to grow. Above all, the development work acts as a reminder about the possibilities of the third sector to develop and improve their members' possibilities to participate through digital channels.

Keywords: safe space, interaction, online training, dialogical encounter, experience-based knowledge

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	ERILAINEN OPPIJUUS DIGITAALISESSA YMPÄRISTÖSSÄ.....	8
3	TIETOPERUSTA.....	9
3.1	Dialoginen kohtaaminen verkossa	10
3.2	Toimijuuden ja osallistumisen tukeminen.....	12
3.3	Yhteisöllisyys turvallisen tilan edellytyksenä	15
3.4	Toiminnallisuus ja luovuus luo turvallista oppimista	18
4	MENETELMÄT	22
4.1	Aiheen rajaus kyselyn kautta.....	23
4.2	Sensitiivinen teemahaastattelu	23
5	TULOKSET JA ANALYYSI	27
5.1	Turvallisuutta on omana itsenään oleminen.....	28
5.2	Merkityksellinen kohtaaminen verkossa.....	29
5.3	Mukaan pääsemisen tukeminen.....	34
5.4	Yhteisöllisyys luo turvallisuutta	38
5.5	Yhdessä tekemällä iloa oivaltamiseen	41
6	YHTEENVETO	47
6.1	Tuotos	49
6.2	Jatkokehittäminen.....	50
6.3	Tilaaajan palaute	51
	LÄHTEET	52
	LIITTEET.....	55

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni lähti liikkeelle sosiaalipedagogiikkaan pohjautuvan työni kehittämisestä aikana, jolloin sitä haastaa etätöiden tuomat muutokset, kuten verkkoalustalla toimiminen. Verkkoyhteydellä tapahtuvaan pedagogiseen toimintaan saattaa liittyä haasteita, joiden kautta ihmisen kasvua edistävän työn peruslähtökohta, tulla nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään, saattaa estyä.

Pääsin toteuttamaan verkossa tapahtuvaa ihmisen kasvua tukevaa työtä syksyllä 2020 Erilaisten oppijoiden liiton kokemusasiantuntijakoulutuksessa. Työn kuvaani kuului koulutuksen suunnittelua sekä sen toteutus. Työparinani toimi Jenny Eräsaari, joka vastaa liitossa kansalaistoiminnasta. Koulutustoiminnan lähtökohtana oli mahdollistaa erilaisille oppijoille osallistuminen verkkoalustalla tapahtuvaan koulutukseen omana itsenään. Halusimme rakentaa kasvun tilan, jossa osallistujaa voidaan tukea toimimaan kohti päämääriä, vahvistaen hänen hyväksytyksi tulemisensa kokemusta koulutuksen aikana rakentuneessa yhteisössä. Omana itsenään olemiselle löytyi myös toinen merkitys, joka näkyi turvallisuuden tunteena osallistujille, jota he sanoittivat jo koulutuksen aikana.

Kouluttajina meille syntyi uteliaisuus siitä, miten me pystyimme mahdollistamaan heille turvallisuuden kokemusta koulutuksen aikana. Näin syntyi kehittämistyö, jonka aiheena on tuoda esiin kokemustietoa siitä, miten rakennetaan turvallinen kasvun tila erilaisille oppijoille verkossa toteutetussa koulutuksessa.

Kokemustietoa kerättiin koulutuksesta, joka luotiin verkkoalustalla, Zoom-tilassa. Siinä toimivalle koulutusyhteisölle kouluttajien tavoitteena oli luoda tila, jossa pystyi kokemaan hyväksytyksi tulemistä ilman, että tarvitsee kokea uhkaa omaa minuutta kohtaan. Tällaista tilaa kuvataan turvalliseksi tilaksi. Se on psyykkistä turvallisuutta, jonka avulla koulutukseen osallistuja voi kasvaa omaksi itsekseen ilman häpeää, pelkoa, syyllisyyden tai arvottomuuden tunnetta. (Aalto 2000, 15.)

Turvallisen tilan rakentaminen on merkityksellinen erilaisille oppijoille. Koulutukseen osallistujilla on aikaisempia kokemuksia turvattomuuden tunteista, joita on syntynyt erilaisissa ympäristöissä. Nämä turvattomuuden tilanteet ovat synnyttäneet muistoja, joiden takia omana itsenään oleminen on pelkoa ja häpeää tuottava kokemus. Häpeän ja pelon poistamista voidaan ajatella yhteiskunnallisestikin merkityksellisenä, sillä

tutkimuksien mukaan häpeällä saattaa olla syyseuraussuhteita tälläkin hetkellä yhteiskuntaa koskettaviin ongelmiin, kuten riippuvuudet, työuupumus ja erilaiset mielenterveyshäiriöt kuten syömishäiriö, ahdistuneisuus ja masennus. (Malinen 2018, 108.)

Työntilajana toimii Erilaisten oppijoiden liitto ry. Tarkoituksena on selvittää, mitä turvallisuuden tunne merkitsee koulutukseen osallistuneille ja kuinka sitä mahdollistettiin yhteistoimintaan perustuvassa koulutuksessa. Kehittämistyöni antaa tilaajalle työkaluja toimia osallistumista tukevana kouluttajana erilaisille oppijoille. Tämä tuo erilaisille oppijoille mahdollisuuksia liittyä toimintaan, joka tukee heidän osallistumistansa ryhmän tasavertaisena jäsenenä.

Kehittämistyöni tavoite, turvallisen kasvun tilan pedagogisten arvojen ja käytänteiden rakentaminen kokemustiedon avulla, on itselleni kehittäjänä hyvin läheinen aihe. Vuonna 2016 olin samassa tilanteessa kuin koulutukseen osallistuneet erilaiset oppijat. Sain ensimmäisiä kosketuksia turvallisesta tilasta kolmannen sektorin toimijoiden kautta. Pääsin kuulumaan mukaan yhteisöihin, joissa sain olla oma itseni. Siitä alkoi matka, jonka määränpää on tämä hetki eli olla tekemässä työtä, jossa saan olla oma itseni. Nyt toimin itse luomassa näitä merkityksellisiä kohtaamisia ja kehittämässä turvallisia tiloja, joissa voin laittaa kokemani hyvän kiertämään. (ks. myös Collin 2020.)

Tarvitsemme siis lisää ymmärrystä ja toimintatapoja siitä, millaista laatua koulutuksen tulisi noudattaa, jotta niiden kautta tapahtuva osallisuus mahdollistuu. Kehittämistyöni kohdistaa haasteen kouluttajille ja muille kasvatustyön ammattilaisille. Osallisuutta edistävä hyväksytyksi tuleminen ei aina toteudu kasvatuksessa, opetuksessa eikä muissakaan elämänalueissa (Hintikka 2000, 19–21). Meillä jokaisella on voinut syntyä niissä epäonnistumisen kokemuksia. Tällaiset tilanteet saattavat johtua siitä, että emme ole kyenneet toimimaan oletusten mukaan. Erilaiset oppijat eivät ole pystyneet olemaan sitä, mitä ympäristö vaatii. Tilanteet ovat saattaneet aiheuttaa oman persoonan piilottamista. Tällainen piilottaminen estää muun muassa oppimisessa tarvittavan luovuuden syntymistä. Rohkeus omana itsenään olosta katoaa, kun emme uskalla epäonnistua (mt. 19–21).

Kehittämistyöni nivoo kokemustiedon kautta analysoituja tuloksia yhteen siitä, miten kouluttaja voi rakentaa sellaisen koulutusympäristön verkossa, jossa erilainen oppija

toimii omana itsenään ryhmän sisällä. Tuloksista on muotoiltu digitaalinen koulutusmateriaali, joka kuljettaa erilaisten oppijoiden turvalliseen tilaan neljän elementin kautta. Koulutusmateriaalia voidaan käyttää monipuolisesti kouluttajille, mutta sitä on viety myös vertaisryhmän ohjaajakoulutukseen, jossa tavoitellaan turvallisen ryhmätoiminnan rakentumista.

Kehittämistyön aineistoa ja tietoperustaa lähdin hahmottelemaan saatuaani vahvistuksen siitä, mikä koulutukseen osallistuneille toi turvallisuuden tunnetta koulutuksen aikana. Tähän kysymykseen sain vastauksia kysymällä palautekyselyn osana kysymyksen siitä, mikä toi turvallisuutta koulutuksen aikana. Näistä vastauksista sain suuntaa varsinaiselle tutkimuskysymykselle: Miten voin rakentaa turvallisen kasvun tilan erilaisille oppijoille koulutukseen, joka järjestetään verkossa?

Kehittämistyön varsinaisiin tuloksiin olen päässyt sensitiivisen teemahaastattelun kautta. Siinä kysyttiin koulutukseen osallistuneiden kokemuksia turvallisuuteen liittyen. Haastatteluja tehtiin viidelle osallistujalle. Heidän kauttansa pyrittiin saamaan mahdollisimman laajasti ymmärrystä aiheesta, jonka analysoin tuloksiksi.

2 ERILAINEN OPPIJUUS DIGITAALISESSA YMPÄRISTÖSSÄ

Kehittämistyöni tilaajana toimii Erilaisten oppijoiden liitto ry, joka on oppimisen vaikeuksia kokevien ihmisten etujärjestö. Oppimisvaikeudet koskettavat noin 5–10 prosenttia suomalaisista (Kuntoutussäätiö 2021). Erilaisten oppijoiden liiton yksi keskeinen viesti on, että oppimisen vaikeudet tuovat mukanaan myös vahvuuksia.

Toiminnassa ja vaikuttamistyössä halutaan tuoda tuen tarpeen lisäksi näkyväksi onnistumisia ja ilon aiheita erilaisten oppijoiden elämästä. Monimuotoisuus oppimisessa nähdään voimavarana, elämän rikkautena. Erilaisten oppijoiden liiton yhtenä strategisena painopisteenä on kokemusasiantuntijuuden vahvistaminen, johon kuuluu muun muassa kokemuserusteisen tiedon vieminen vaikuttamisen ja kehittämisen tueksi. (Erilaisten oppijoiden liitto 2019.)

Kokemusasiantuntijatoimintaan tullaan mukaan kehittämistyössä tarkasteltavan verkossa tapahtuvan koulutuksen kautta. Näin ollen turvallisen tilan kehittäminen on tärkeä käyntikortti liiton toimintaan osallistujalle.

Erilaisten oppijoiden liiton strategiassa nousee esiin myös koulutusten kehittäminen ja osallisuusmahdollisuuksien edistäminen digitaalisessa ympäristössä. Tämä tarkoittaa muun muassa digitaalisen yhteistoiminnan kehittämistä. Sekä oppimisen tuen jakamista eri alojen ammattilaisille, kuten kasvatus- ja nuorisosalalla toimiville. (Erilaisten oppijoiden liitto ry strategia 2021) Kehittämistyö tukee näiden päämäärien saavuttamista tuomalla tuen menetelmiä osallistujien haasteisiin.

Kehittämistyöni vastaa yllä esitettyihin tavoitteisiin tarjoamalla laatua edistäviä elementtejä koulutustoimintaan, kuten kokemusasiantuntijakoulutukseen. Laadulla tarkoitan tässä yhteydessä turvallisen kasvutilan luomista erilaisille oppijoille verkossa eli etänä tapahtuvaan koulutukseen. Turvallisen kasvun tukeminen mahdollistaa myös osallisuutta, joka on kokemusasiantuntijatoiminnassa keskeinen tavoite.

Lisäksi kehittämistyöni tukee Erilaisten oppijoiden liiton toiminnan tavoitteita, nostamalla liiton kouluttamien kokemusasiantuntijoiden näkyvyyttä ja merkitystä yhteiskunnallisessa kehittämisessä. Kehittämistyön tuotoksessa näkyy kokemusasiantuntijoiden hiljainen tieto, jolla olikin merkittävä rooli kehittämistyön onnistumiselle.

3 TIETOPERUSTA

Kuvio 1. Turvallisen verkkokoulutuksen rakentamisen pedagogisia elementtejä

Tietoperusta avaa kehittämistyössä esiin nousseen koulutuksen pedagogista arvopohjaa ja toimintatapoja, joilla turvallisuutta eli omana itsenään olemista voidaan tukea. Tietoperusta avaa myös tiedon kautta perustelut sille, miksi turvallisuuden rakentuminen haastaa tai edistää näiden toteutumista.

Tietoperusta vastaa kysymyksiin:

Miten rakensimme yhteisöllisyyttä edistävän turvallisen verkkokoulutuksen erilaisille oppijoille?

- Mitä turvallisuus erilaisille oppijoille tarkoittaa?
- Millainen arvo turvallisuudella on koulutuksessa?
- Millaiset toimintatavat tukivat turvallisuuden toteutumista?

3.1 Dialoginen kohtaaminen verkossa

Turvallisuus on sitä, että koemme saavamme olla sellaisia kuin olemme, kaikkine heikkouksinemme. Tämän kautta uskallamme tutustua itseemme ja niihin ulottuvuuksiin, jotka ovat jääneet piiloon. (Ahola 2017, 8.) Koulutus toteutettiin verkkomuotoisena, jolloin turvallista tilaa tarkastellaan verkkoalustalle luodussa kokonaisuudessa zoom-alustalla.

Turvallisuutta, joka tässä kehittämistyössä käsittelee omana itsenään olemista verkossa tapahtuvan koulutuksen aikana, voidaan tukea dialogisen kohtaamisen kautta. Dialoginen kohtaaminen on kohtaamista, jossa olennaista on toimijan, tässä tapauksessa kouluttajan, asettuminen tietynlaiseen suhteeseen ihmisten kanssa, joiden parissa hän työskentelee (Nivala & Ryyänen 2019, 190–191).

Koulutuksen tavoitteena oli mahdollistaa jokaisen osallistuminen sellaisena kuin on. Kouluttajina pyrimme luomaan merkityksellisiä kohtaamisia, joissa mahdollistetaan osallistujalle kokemus siitä, että voi olla mukana omana itsenään. Kohtaamisessa syntyvät merkitykset ja kokemukset auttavat ihmisen kasvua tai tukahduttaa sitä. Merkityksellistä kohtaamista pyrittiin edistämään dialogisessa kohtaamisessa perustana olevien elementtien avulla, joita ovat tasavertaisuus, läsnäolo, luottamus, avoimuus, hyväksyntä ja keskinäinen kunnioitus. (Nivala & Ryyänen 2019, 190–191.)

Dialogisessa kohtaamisessa tulisi tunnistaa ihmisten elämäntilanteita ja kyetä näkemään ihmisessä mahdollisuuksia ja tukemaan ihmistä löytämään omia tavoitteita samalla vahvistaen käsitystä ainutlaatuisista voimavaroista, joita meissä kaikissa on. (Nivala & Ryyänen 2019, 190–191.) Kohdattavien turvallisuuden tunteeseen liittyviä seikkoja pyrittiin tunnistamaan heti koulutuksen alussa. Koulutuksessa pyrittiin tiedostamaan aikaisempien negatiivisten kohtaamisten vaikutukset. Tällaiset negatiiviset kokemukset saattavat näkyä turvattomuutena, jota kuvaavat pelko, häpeä, syyllisyys ja arvottomuuden tunne (Aalto 2002, 12).

Merkityksellisessä kohtaamisessa pyrittiin välttämään negatiivisten kokemusten syntymistä. Kokemuksia siitä, ettei kelpaa sellaisena kuin on. Tällaisen epäonnistumisen pelkoa kokeva ihminen ei ole turvassa missään, sillä joka puolella on mahdollisuus siihen, että oma epätäydellisyys paljastuu. Kaiken mittaaminen, arvostelu ja kilpailu aiheuttaa kykyjen ja vahvuuksien vertailua, joilla on yhteys epäonnistumisen ja epätäydellisyyksien kokemuksiin. (Malinen 2012, 49–50.)

Kouluttajana olen havainnut, että pelko siitä, ettei kelpaa sellaisena kuin on voi jopa estää dialogisen kohtaamisen syntymistä. Turvattomuutta aiheuttavat tunteet saattavat synnyttää itsensä ilmaisun esteitä (Aalto 2002, 12). Näin dialogisuudessa pyrittävään aitoon kohtamiseen ei välttämättä päästä, sillä kohtamisessa tarvittava nähdäksi ja kuulluksi tuleminen estyy, jos itseään täytyy piilotella ja salata muilta. Tästä syntyy epäaitoja kohtauksia, joissa pelkoa kokeva ihminen joutuu jatkuvasti kontrolloimaan omaa olemistaan, jotta voi pitää yllä sellaista minuutta, jota olettaa muiden haluavan. Tällainen käyttäytyminen voi liittyä aikaisemmin koettuihin jatkuviin kelpaamattomuuden kokemuksiin, jotka ovat kohdistuneet kaikkein herkimpään ja aidoimpaan eli omaan minuuteen. (Malinen 2012, 51–52.)

Ympäristönsä kautta erilaisuutta kokeville häpeä on yksi tällaista turvattomuutta synnyttävä tunne. Häpeä itsessään aiheuttaa pelkoa ja estää näin osallistumisen sosiaalisiin tilanteisiin. (Malinen 2012, 49–50.) Koulutuksessa pyrittiin tunnistamaan häpeän syntymistä ja sitä kautta syntyviä ongelmia paremmin, jotta kohtamisessa tarvittava aitous pääsee toteutumaan. Häpeän synnyttämä reaktio on koettuna merkittävä jopa toimintaa lamauttava tunne. Häpeä on itseään ylläpitävä tunne, joka kietoutuu sisäänpäin. (Meskanen 2018, 162.) Häpeän tunteen ylivoimaisuutta onkin vaikea ymmärtää ulospäin. Toiselle täysin merkitykselliset asiat saattavat aiheuttaa toisessa ylitsepääsemättömiä haasteita. Häpeää ei ole vain pieni nolouden hetki vaan kohdattava ihminen saattaa pelätä jatkuvasti itseensä kohdistuvaa mitätöimistä, syyttämistä, nöyryyttämistä, kyseenalaistamista, torjumista ja ulkopuolelle jättämistä. (Mattila 2014, 163, 169.)

Kouluttajana turvattomuutta lisääviä tunteita, kuten häpeää, voidaan vähentää poistamalla kohtamisesta vertailua. Jatkuvat riittämättömyyden tunteita aiheuttavat tilanteet, joissa ihminen jää aina alakynteen vaatimusten keskellä, aiheuttaa kasvun ympäristöjä ihmisille, jotka eivät voi sallia epätäydellisyyttä itseltään, mutta ei myöskään muilta. (Malinen 2012, 49–50.)

Myös kouluttajalle tulisi mahdollistaa sellainen työympäristö, jossa hän pystyy olemaan omana itsenään. Kohtaajan aitous välittyy osallistujille. Dialogisessa kohtamisessa vaadittava empatia syntyy ymmärryksestä, osallistujan todellisuudesta ja aidosta välittämisestä ja kokemuksesta, joka siitä kumpuaa (Nivala & Rynänen 2019, 191).

Koulutuksen aikana kouluttajat pystyivät olemaan aidosti omia persooniaan. Tämän avulla pystytään välittämään tunteita, luonteenpiirteitä sekä omia elämäkokemuksia. Persoonalla tehtävä työ vaatii kuitenkin tekijältään myös osaamista asettaa omia rajoja. (Nivala & Rynnänen 2019, 191.) Omana itsenään olo vaatii kouluttajalta pohdintaa siitä, miten hän pitää tasapainoa ammatillisen ja ihmisenä ihmiselle kohtaamisen välillä, jotka kummatkin ovat tärkeitä elementtejä kasvatustyössä, jossa tuetaan ihmisen kasvua ja hyvinvointia. (mt. 191.)

Verkossa tapahtuvan koulutuksen aikana pyrimme mahdollistamaan kasvokkain tapahtuvaa kohtaamista mahdollisimman paljon. Kun kohtaaminen tapahtuu kasvokkain, siinä tapahtuva vuorovaikutus on korkeasti aktivoivaa ja tunnevaltaista. Tällaisiin tilanteisiin liittyy kognitiivista ja sosiaalista informaatiota, jonka avulla osallistuja pystyy tekemään niitä havaintoja, joita turvallisuuden tunteet, kuten hyväksytyksi tuleminen vaatii. (Ahtola 2017, 44–45.)

Koulutus järjestettiin pääsääntöisesti verkko opetuksena Zoom-alustalla. Verkossa tapahtuvassa kohtaamisessa tunnetiloja ei pystytä aistimaan eikä niitä voida peilata samalla tavalla, vaikka se olisi tärkeää turvallisuuden synnyttämisessä. (Ahtola 2017, 44–45.) Näin ollen kouluttajalla on entistä haasteellisempaa luoda kohtaamisessa vaadittavaa vuorovaikutusta. Turvallisen kohtaamisen rakentuminen vaatiikin kouluttajalta tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Näihin taitoihin liittyy rakentava vuorovaikutus, joka on toisen aidosti kuuntelemista ja ymmärtämistä. Siinä kaiken lähtökohdaksi on toisen ja itsensä kunnioittamisen asenne. Jokaisen tulisi pystyä pitämään huolta omista rajoistaan ja ilmaisemaan, jos niihin asettuu uhkaa. Rakentavassa vuorovaikutuksessa tulisi pyrkiä välttämään toisen mitätöimistä ja väheksyntää. (Lonka 2020, 136–137.) Vaikka koulutus järjestetäänkin verkossa, digitaalisessa ympäristössä, oli inhimilliset toimintatavat turvallisuutta edistäviä keinoja.

3.2 Toimijuuden ja osallistumisen tukeminen

Koulutusprosessia lähdettiin rakentamaan siten, että osallistujilla on mahdollisuus rakentaa omia tavoitteita kuitenkin niin, että kouluttajat tukevat tavoitteisiin pääsyä. Kouluttajat auttoivat osallistujia löytämään omia jo olemassa olevia voimavaroja sekä mahdollistamaan sellaista osaamista, joilla tavoitteita oli mahdollista saavuttaa.

Koulutuksen pedagogiikka pohjautui humanistisia arvoja edustavaan sosiaalipedagogiikkaan, jonka avulla pyrittiin mahdollistamaan erilaisten oppijoiden osallistuminen sellaisina kuin he ovat. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa puhutaan toimijuuden ja osallistumisen tukemisesta, jossa toimintaan osallistuva henkilö kohdataan subjektina siten, että hänelle annetaan mahdollisuus osallistua hänen elämäänsä koskevien päätöksiensä tekoon ja valintoihin. Samalla osallistujan toimijuutta pyritään vahvistamaan erilaisilla tavoilla. (Nivala & Ryyänen 2019, 196–197.)

Koulutusta suunniteltiin siten, että osallistujia pyrittiin saamaan koulutuksen kautta mukaan kokemustoimintayhteisöön. Joka mahdollistaa heille tulevaisuudessa osallisuuden toteutumisen yhteenkuuluvuuden ja vaikuttamisen kautta. Osallisuuden toteutumisessa saattaa olla kuitenkin haasteita. Osallisuuden kautta tuleva demokratian tavoite ei toteudu, jos emme ota huomioon kaikkia osallistujia. Kuten niitä, jotka erilaisiin osallisuutta edistäviin toimintoihin osallistuessaan tarvitsevat enemmän tukea. (Meriluoto & Litmanen 2019, 267).

Osallisuus rakentuu yksilön mahdollisuuksista sosiaalisiin suhteisiin, sosiaaliseen toimintakykyyn ja tunteeseen osallisuudesta, jossa ihminen kokee voivansa vaikuttaa omiin ja ympäristöönsä koskeviin asioihin sekä toimia aktiivisesti yhteisönsä jäsenenä. Sosiaalisen osallisuuden saavuttamisella on iso merkitys yhdenvertaisuutta, eriarvoistumista vastaan tehtävässä työssä. (Leemann & Hämäläinen 2016, 589–590.) Asioita ei päätetä eikä tehdä ihmisen puolesta. Näin toteutuu kasvatuksellisen osallistumisen periaatteet. (Nivala & Ryyänen 2019, 196–197.)

Koulutuksessa pyrittiin alusta asti ottamaan huomioon jokaisen osallistujan mukaan pääseminen omana itsenään. Osallistumista pyritään tukemaan myös erilaisten toiminnallisten osallistumismahdollisuuksien kautta. (Nivala & Ryyänen 2019, 196–197.) Auttamista ja tukemista pyrittiin mahdollistamaan jo ennen varsinaisen koulutuksen alkua. Tällainen kokonaisuus saadaan aikaan kuuntelemalla osallistujan kokemuksia, ajatuksia ja tunteita. Näistä muodostettua kasvunpolkua lähdetään kulkemaan yhdessä tukien ja hyödyntäen ihmisen vahvuuksia ja osaamista. (mts. 196–197.)

Koulutuksessa kasvun polun kulkemista tuettiin tuomalla esiin osallistujien vahvuuksia, jotka ovat saattaneet jäädä näkemättä. Sen avulla haluttiin vahvistaa

itsensä hyväksymistä eli tunnetta siitä, että voi toimia juuri sellaisena kuin on. Tällaisten vahvuuksien varassa osallistuja pystyy suuntaamaan voimavarojaan omien ja yhteisöllisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Varsinkin oppimiseen liittyviä ponnisteluja voidaan tukea kiinnostumisella ja uuden oppimisen vahvistamisella (Lonka 2020, 343–344).

Koulutukseen osallistumista voidaan tukea osallisuuden käsitteen avulla. Osallisuudesta puhuttaessa tulisi muistuttaa sen tärkeästä elementistä, joka on kuulluksi tuleminen. Sen toteutumista tulisi tukea erilaisten mahdollisuuksien luomisen kautta. (Leemann & Hämäläinen 2016, 589–590.) Osallistujien tarpeita pyrittiin kuuntelemaan ja ymmärtämään, jonka jälkeen niihin pyrittiin reagoimaan mahdollisimman hyvin. Kuulluksi tuleminen ei ole pelkästään mahdollisuus kertoa yksittäisiä mielipiteitä, vaan vuorovaikutuksen ja toiminnan kautta syntyvä yhteenkuuluvuuden tunne ja tunne siitä, että on merkityksellinen yhteisölleen (mt. 589–590).

Kun osallistuminen toimintaan oli mahdollistettu, syntyi tilanteita, joiden avulla pystyttiin antamaan palautetta, joka ruokkii tunnetta siitä, että voi toimia omana itsenään. Käytännössä osallistujalle mahdollistettiin omien kykyjen oivaltaminen palautteen antamisen kautta. Rakentavalla palautteella voidaan antaa voimaa ihmisen toimijuudelle ja oivalluksille ilman, että palautteen ottajan tarvitsisi pelätä epäonnistumista. Ihmisestä saattaa tulla esiin sellaisia supervoimia, joita hän ei edes tiennyt itsessään olevan. Tätä ahaa-elämystä voidaan tavoitella sosiaalisella tuella ja sellaisella palautteella, joka on rakentavaa ja kohdistuu oikein. (Lonka 2020, 113–116.)

Tällä tavalla pyrittiin viemään osallistujia eteenpäin omassa kasvussa. Eikä latistaa ja jähmettä heitä siihen tilanteeseen, jossa hän sillä hetkellä oli. Tehokas palaute on sellaista, joka kohdistuu ihmisen vahvuuksiin eikä kohdennu virheisiin tai heikkouksiin. (Lonka 2020, 113–116.) Palautteen ei ole tarkoitus muodostua kritiikiksi, joka neuvoa ylhäältä alas vaan sen olisi parempi muodostua dialogin kautta, jossa osallistujat ovat tasavertaisia. Kuitenkin siten, että kouluttaja pystyy antamaan sellaista tietoa, jota koulutukseen osallistuja pystyy hyödyntämään. (mt. 113–116.)

Sosiaalinen osallisuus vaatii sosiaalisia suhteita, sosiaalista toimintakykyä ja osallisuuden kokemusta. Ennen kaikkea sosiaalinen osallisuus on tunne siitä, että kuuluu joukkoon. (Leemann & Hämäläinen 2016, 589–590.) Verkossa toteutettavassa

koulutuksessa osallisuuden kokemusta on vaikeampi rakentaa vuorovaikutukseen liittyvien haasteiden takia. Koulutuksen osallistujien yhdistävien kokemusten kautta, voitiin kuitenkin luoda pohjaa yhteiselle agendalle, joka voi tukea osallisuuden kokemusta.

Koulutuksessa pyrittiin nostamaan esiin juuri sille yhteisölle tärkeitä tapoja olla. Jokainen yhteisö tarvitsee omanlaisen lähestymistavan, jotta osallisuutta voidaan mahdollistaa. Yhteisölliset, aitoon yhteisöön pohjautuvat suhteet rakennetaan jaetulla identiteetillä, ajatuksella siitä, keitä me olemme. (Leemann & Hämäläinen 2016, 589–590.)

Toimijuuden ja osallistumisen tukeminen on ennen kaikkea yhteisöllisen prosessin luomista. Kun kasvatuksen kautta saavutetaan kasvatettavan omaan kasvuun määrittämää suuntaa, alkaa kasvatettavan ihmisen vastuu siirtymään pikkuhiljaa myös *itsekasvatuksen* vaiheeseen. Tämä tarkoittaa pyrkimystä kehittää itseään sekä oppia uusia asioita. Sekä samassa kasvaa ihmisenä eli ymmärtää itseään ja muita paremmin sekä sisäistää uudenlaisia elämän taitoja. (Nivala & Ryyänen 2019, 200–201.)

3.3 Yhteisöllisyys turvallisen tilan edellytyksenä

Koulutuksessa prosessi muodosti yhteisön, jossa yhdessä tekeminen ja oleminen vuorovaikutuksen avulla tapahtui. Yhteisöllisyyden luominen lähtee tarpeesta tukea ihmistä liittymään mukaan yhteisöön, luomalla suhteita ihmisten välille sekä auttamalla ihmisiä liittymään heitä ympäröiviin yhteisöihin. Yhteisöä voidaan pyrkiä kasvattamaan kasvun ja oppimisen hedelmälliseksi ympäristöksi, jolloin yhteisöllisyys tässä suhteessa nousee kasvatukselliseksi tavoitteeksi. (Nivala & Ryyänen 2019, 204.)

Koulutuksessa otettiin huomioon, että osallistuville yhteisöön mukaan tuleminen omana itsenään voi olla aikaisempien kokemusten takia haasteellisempaa. Omat riittämättömyyden kokemukset omasta itsestään voi aiheuttaa pelkoa. Yhteisöllisyyteen pyrkivä kasvatusote toimiikin hyvänä keinona yksilöllisyyden, yksilön vastuun ja yksinpärjäämisen aikakauden sairastuttaville ilmiöille, kuten keskinäiselle kilpailulle (Nivala & Ryyänen 2019, 204).

Koulutuksen tavoitteena oli tukea myös osallistujien mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen osallisuuteen, jolloin erilaisten kansalaistaitojen tukeminen on

tärkeää. Yhdessä oppiminen on yksi niistä. Oppiminen tapahtuu yhä enemmän erilaisissa yhteisöissä, joissa toimiminen vaatii vuorovaikutussuhteiden luomista muiden kanssa. Tämä taito onkin osoittautunut luovuuden rinnalla yhdeksi tämän päivän kansalaistaidoksi, sillä yhteisön kautta tapahtuva oppiminen mahdollistaa pärjäämisen elämässä. (Aalto 2002, 4–5.)

Jotta koulutusyhteisö rakentui paikaksi, jossa jokaisella olisi mahdollisuus toimia sellaisena kuin on, pyrittiin koulutuksen aikana rakentamaan yhteenkuuluvuutta. Yhteenkuuluvuus kuuluu ihmisen perustarpeisiin, jonka avulla voidaan tukea hyvinvointia. Yhteenkuuluvuus on kokemus siitä, että voi muodostaa yhteyden itselleen tärkeisiin ihmisiin ja kokea sen kautta huolenpitoa, joka on vastavuoroista itsestä muille ja muilta itselleen tulla nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään. (Nurmi & Salmela 2017, 178.)

Yhteenkuuluvuuden tunnetta voidaan mahdollistaa edistämällä psykologisesti turvallista vuorovaikutusta. (Nurmi & Salmela 2017, 178.) Koulutuksessa oppiminen tapahtui yhteisen toiminnan kautta, jolloin yhteisön vuorovaikutusta haluttiin edistää erilaisia ihmisiä mukaan ottavaksi. Sosiaalipedagoginen ajattelu tukee erilaisten yksilöiden mukaan ottamista. Puhutaan ainutlaatuisen persoonan kasvun tukemisesta kohti yhteisöä ja sen kautta yhteiskuntaan. (Kurki 2002, 51–52.) Koulutusta luotiin yhdessä oppimisen tilaksi, jonne kouluttaja vei alusta asti sellaisia toimintatapoja, joilla mahdollistettiin yhteisössä reilu, turvallisuutta tukeva ilmapiiri.

Yhteisöä tuettiin ymmärtämään toistensa erilaisia tapoja olla. Oma tapa tehdä ja olla on synnynnäinen temperamentin tuoma ainutlaatuisuus. Toinen saattaa olla herkempi erilaiselle ärsykkeille, kun toinen taas on hyvinkin rauhallinen ja kestää ympärillä sinkoilevia impulsseja paremmin. (Lonka 2020, 315–318.)

Temperamentti näkyy myös tunneilmaisussa ja sopeutumiskyvyssä. Joku saattaa olla herkempi innostumaan kaikesta uudesta ja toimii rohkeasti uusissa tilanteissa, toinen taas on varautuneempi ja karttaa muutoksia. Näitä ominaispiirteitä opitaan käsittelemään ja hallitsemaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Eri ympäristöissä saatetaan ottaa käyttöön erilaisia rooleja. Ne ovat opittuja käyttäytymismalleja. (Lonka 2020, 315–318.)

Yhteisön rakentumisen näkökulmasta omana itsenään oleminen pitäisi pystyä mahdollistamaan, jotta turvallisuutta voidaan rakentaa. Koulutuksessa aidolla oman

itsensä esiin tuomisella onkin tässä yhteydessä tärkeä kaksisuuntainen vaikutus. Sen lisäksi, että oman aidon itsensä paljastaminen aiheuttaa vapautumisen kokemuksen, voi se myös parhaimmillaan synnyttää koko yhteisön avoimuutta. Avoimuus synnyttää avoimuutta, jolla voi olla merkittävä osa ihmisen arvokkuuden kokemiseen. Tunne siitä, ettei oman itsensä paljastuminen tuhoakkaan, voi olla elämää mullistava kokemus ja käänne, joka mahdollistaa oman aidon minän kasvuun. (Malinen 2012, 51–52.)

Sosiaaliset käytännöt eri ympäristöissä voivat siis estää ihmistä toimimasta aktiivisesti. Koulutuksen aikana siinä toimivaa yhteisöä haluttiin edistää toimimaan siten, että se tukee erilaisten osallistujien aktiivista toimintaa. Oppimisympäristön tulisi edistää ihmisen mahdollisuuksia toimia, eikä tehdä oloa avuttomaksi tai tyhmäksi. Esimerkiksi kokemus siitä, että on tyhmempi, saattaa syntyä, jos oppimistilanne estää osallisuuden ja toimijuuden. (Lonka 2020, 214.)

Turvallisuuden psyykkiseen ulottuvuuden edistämiseen kuuluu kokemus siitä, että tulemme hyväksytyiksi. (Ahola 2017, 6). Turvallisen yhteisön tulisi pyrkiä välttämään ihmisen kasvun ja yhteiselämän kannalta epätoivottuja elementtejä. Epätoivottuja elementtejä ovat muun muassa syrjiminen, alistaminen, autoritaarinen vuorovaikutus sekä vihamielisyys yhteisön ulkopuolisia kohtaan. Yhteisön tulisi toimia siten, että sen jäsenet tukevat toisiaan ja yhteisö pyrkii luomaan vuorovaikutussuhteita ja yhteistoimintaa. (Nivala & Rynnänen 2019, 204.)

Yhteisö, joka sallii erilaisuutta, edistää myös ihmisen omaksi itsekseen kasvua. Ihminen pääsee kehittymään, kun hän oppii tuntemaan ja arvostamaan itseään ainutlaatuisena yksilönä. Tämä mahdollistaa yhteisyyteen rakentumisen, jossa muiden hyväksyminen ja yhteisten arvojen ja periaatteiden jakaminen tapahtuu tasapainossa oma yksilöllisen persoonan ja ryhmän paineiden välillä. (Kurki 2002, 54.)

Vuorovaikutustaidot ovatkin keino päästä mukaan yhteisöihin ja ovat näin ollen yksi yhdessä oppimisen taidoista. Näihin yhdessä oppimisen taitoihin pääsee käsiksi vain turvallisen ryhmän kautta. Turvallinen ryhmä on sellainen, joka sallii omien mielipiteiden ilmaisun eikä rankaise virheistä ja antaa luvan olla omana persoonana, hullutella ja ideoida ilman tunnetta siitä, että tulee uhatuksi. (Aalto 2002, 4–5.)

Koulutuksen aikana turvallisia vuorovaikutustaitoja opeteltiin yhdessä. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat perustaitoja, jotta voimme toimia erilaisissa ympäristöissä, jotka mahdollistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen avulla pystytään toimimaan paremmin ryhmässä. (Nurmi & Salmela 2017, 179–181.) Nämä taidot auttavat myönteisten vuorovaikutussuhteiden muodostumisessa, kyvyssä ratkaista ristiriitoja ja ryhmässä toimimisessa. Kun tällaiset taidot ovat hallussa, näkyvät erilaisissa vuorovaikutusprosesseissa, kuten yhteisöissä, hyvänä ilmapiirinä, turvallisuuden tunteena ja avoimuutena. (mt. 2017, 181.)

Koulutuksessa tunne- ja vuorovaikutustaitoja edistettiin luomalla yhteiset säännöt. Sen tärkeimpänä seikkana oli, että yhteisö rakensi ne yhdessä ja kouluttaja toimi vain ohjaavana elementtinä. Tämä yhteistoimintaan perustuva prosessi oli sellainen, jossa jokainen pääsi vaikuttamaan päätöksentekoon ja sen sisältöihin ja sitoutumaan niihin tavoitteisiin, joita yhteisö prosessissa rakensi. Yhteisöllisyyden rakentumisen kannalta jokaisen tulisi myös voida kantaa vastuuta tavoitteiden saavuttamiseksi. Jos nämä onnistuvat niin voidaan mahdollistaa aitoja onnistumisia. (Nivala & Ryyänen 2019, 209–210.)

Kouluttaja ohjasi sääntöjen rakentumista tuomalla turvallisuuden yhdeksi tavoitteeksi. Säännöt pyrittiin rakentamaan tiedostamalla jokaisen osallistujan turvattomuuden tunteita, jotka voi estää yhdessä toimimista. Tällaisen rakentavan vuorovaikutuksen ja toiminnan kautta saavutetaan merkityksellisiä suhteita, joiden sitoma liima sitoo yhteisen tekemisen äärellä olevia henkilöitä yhteen. Näin saavutetaan samalla yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka tukee osallistujien tunnetta siitä, että hän on merkityksellinen. (Nivala & Ryyänen 2019, 209–210.)

3.4 Toiminnallisuus ja luovuus luo turvallista oppimista

Koulutuksessa yhdessä oppiminen syntyi toiminnallisuudesta synnytetyn luovuuden ja elämyksellisuuden kautta. Koulutuksessa tehtiin ja opittiin turvallisesti yhdessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Sosiaalipedagogiikassa toimitaan kokemuksellisen oppimisen ja yhteisöllisen kasvatuksen pohjalta. Näiden kautta työotteeksi tulee yhdessä tekeminen ja yhteisen toiminnan kautta saatujen kokemusten tarkastelu. (Nivala & Ryyänen 2019, 209.)

Yhteistoiminnallisuus vaatii mahdollisuutta vuorovaikutukseen toisten kanssa (Nivala & Ryyänen 2019, 209). Jos vuorovaikutus ei toimi, heikentää se myös oppimista (Ahtola 2017, 22). Tästä syystä koulutuksen verkossa tapahtuva toteutus haastoi pohtimaan yhdessä oppimisen prosessia. Siinä missä kasvokkain tapahtuva inhimillinen vuorovaikutus vahvistaa oppimista niin verkkoympäristössä se tarvitsee tuekseen vahvaa ja oivaltavaa pedagogiikkaa. (Ahtola 2017, 22.) Tätä pyrittiinkin koulutuksessa mahdollistamaan erilaisilla menetelmillä, joita kouluttajat rakensivat omalla osaamisellaan.

Yhteistoiminnallisuutta suunnitellessa tulee pohtia kohtaamisen tilojen merkitystä yhteiselle osallistumiselle (Nivala & Ryyänen 2019, 209). Koulutuksessa yhteiseksi tilaksi muodostui verkkoalusta Zoom, jossa yhdessä oppimista toteutettiin luovilla ja elämyksellisillä menetelmillä, kuten työpajatoimintana ja yhdessä heittäytymisellä. Näiden menetelmien avulla pyrittiin viemään ajatukset pois suorittamiseen liittyvästä pelosta, joita aikaisemmat oppimisen tilanteet ovat saattaneet aiheuttaa. Traumaattiset oppimistilanteet herättävät muistoja pitkään ja voivat nousta esiin myöhemmissäkin oppimistilanteissa. Jos näitä tunteita ei opita tulkitsemaan ja hallitsemaan voi yhdessä oppiminen olla haastavaa. Ahdistus, suorituspainet ja asiaton kommentointi häiritsevät oppimista niiden aiheuttamien tunnereaktioiden vuoksi. (Lonka 2020, 300–304.)

Koulutuksessa osallistujat kohdattiin kokonaisvaltaisesti myös oppimistilanteissa. Luovat ja elämykselliset elementit tukevat ihmisen kokonaisvaltaista kohtaamista. Sosiaalipedagogiikassa pyritään näkemään ihminen luonnostaan luovana ja elämyksiä etsivänä olentona, joka on kehollinen ja aistiva. (Nivala & Ryyänen 2019, 211–212.) Kun näitä ihmisessä olemassa olevia asioita herätellään luovilla ja elämyksellisillä menetelmillä, saatetaan mahdollistaa ihmiselle sellaisia tarkoituksia, joita ei muuten pääse kokemaan. Tällaisia tarkoituksia ovat muun muassa uusien näkökulmien oivaltaminen, halu ilmaista itseään, mahdollisuus sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja johonkin kuulumisen tunne. (Nivala & Ryyänen 2019, 211–212.)

Oivaltamisen ilo onkin kaiken tehokkaan ja mielihyvää tuottavan oppimisen takana. Oivaltavassa oppimisessa yhdistyvät äly, luovuus ja tunteet. (Lonka 2020, 4.) Se on sitä, kun palaset loksahdavat kohdilleen. Se on oivallus siitä, että asia on yhtäkkiä päivänselvä. Luovuuden ja luovan toiminnan kautta pystytään irtautumaan

yhteiskunnan määrittelemistä tavoitteista olla. Luovien menetelmien kautta voidaan päästä hetkeksi pois totutuista tavoista ajatella ja ottaa käyttövoimaksi omien aistien, tunteiden, kehoisuuden ja kokemuksen kautta saavutettua itsensä ilmaisua. (Nivala & Ryynänen 2019, 211, 213.)

Uusien ajatusten muodostamiseen ei aina liity turvallisuuden tunnetta. Opiskeluun liittyvät muistot saattavat olla kokemuksia abstrakteista, vaikeasti hahmotettavista asioista, joista on vaikea saada oivaltamista vaativia ärsykeitä. Niitä ei pysty yhdistämään omiin kokemuksiin eikä oppimismateriaalin ulkopuolelle todelliseen elämään. Tällaisissa oppimistilanteissa saattaa syntyä turhautumista ja muiden aktiviteettien luomista, jotka vievät pois keskittymisestä. (Lonka 2020, 296)

Koulutuksessa luotiin oivaltamiselle yhteisen tekemisen tila, jossa ei tarvinnut pelätä sitä kuinka nopeasti omat ajatukset syntyvät. Omassa tahdissa tekeminen yhdessä muiden kanssa antaa aikaa oppia uutta. Nopean päätöksen tekeminen ei ole muutenkaan aina oppimista tukevaa. Parempaan ratkaisuun päästään, kun ajattelulle annetaan hieman aikaa eikä prosessia mietittäisikään aina niin tietoisesti vaan voidaan pyrkiä myös tiedostamattomiin menetelmiin. (Lonka 2020, 105–106.) Muutaman minuutin keskustelu tai toiminnallinen tekeminen, joka vie ajattelun muualle saattaa mahdollistaa asioiden oivaltamista. Tiedostamattomalla ajattelulla on osansa luovassa ajattelussa ja ongelmanratkaisua vaativissa tilanteissa. (mt. 105–106.)

Oivaltamista tukevien luovien ja elämyksellisten toimintatapojen kautta voidaan päästä pois väärin tekemisen pelosta. Epätäydellisyys ja erehtyminen ovat täysin normaaleita jopa oppimiseen tarvittavia ominaisuuksia, mutta kuitenkin juuri oppimiseen liitetään usein pelkoa epäonnistumisesta. Virheiden kautta päästään oppimaan jotain uutta sillä, kun virhe tapahtuu tarkoittaa se sitä, että joku on ollut rohkea ja uskaltanut uudelle alueelle. (Nurmi 2019, 39–40.)

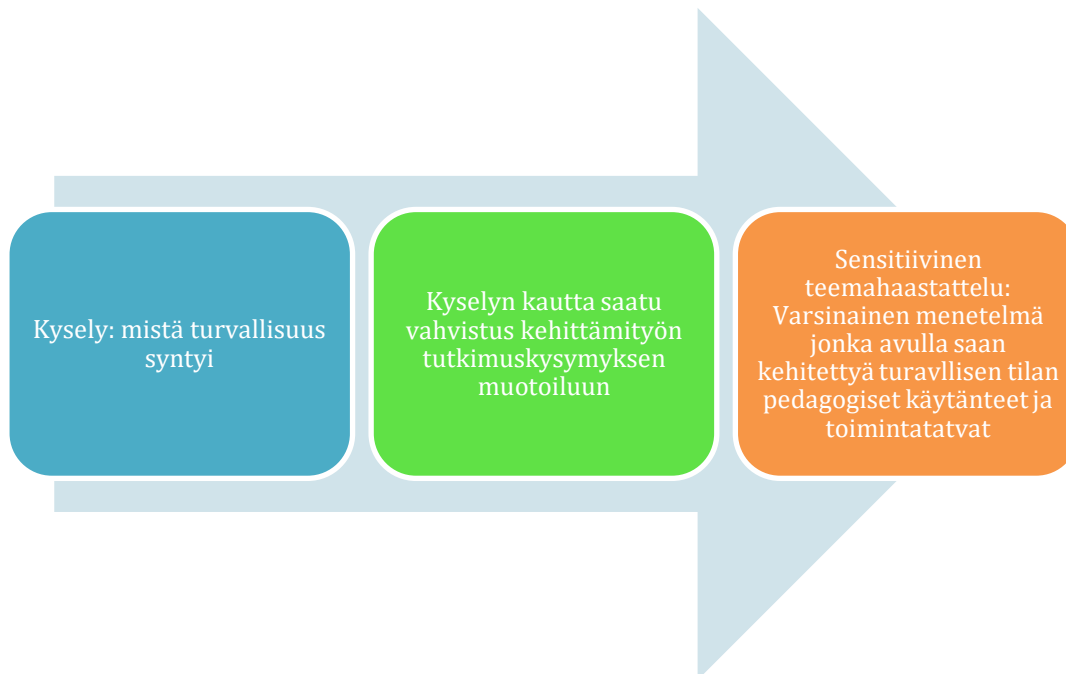
Oivaltamisen ilon löytämisellä saattaa olla merkittävä kokemus myös jatkuvan oppimisen tukemiseen erilaisille oppijoille. Jos oppimiseen liittyy paljon turhautumisen kokemuksia, epätoivoa ja jatkuvaa puurtamista voi oivallusten kautta kokea aivan uudenlaista oppimisen iloa (Lonka 2020, 4.)

Elämyksellisyyden kautta voidaan luoda tuomalla ihmisille sellaisia kokemuksia, joita he eivät muuten omassa arjessaan ja elinympäristössään pääse kokemaan. Uusi ympäristö, jossa voi päästä seuraamaan, vaikka omaa visuaalista silmää hivelevää

esitystä voi tuoda elämyksen, joka purkaa erilaisia osallistumista estäviä lukkoja kuten varautuneisuutta. (Nivala & Ryyänen 2019, 211, 213.) Verkkoalustalla toimivassa koulutuksessa elämyksellisyyttä pyrittiin luomaan visuaalisten materiaalien tai erilaisten yhteisten heittäytymisten kautta.

Erialaisilla menetelmillä voidaan hälventää myös toimijan ja osallistujan välistä hierarkiaa. Hierarkisuuden merkitystä pohdittiin koulutuksessa turvallisuuden kannalta. Osallistujille kokemus itsestään huonona saattaa johtua erilaisten auktoriteetien määrittelemästä onnistumisen kokemuksesta. Hierarkiasuhteen synnyttämää arvostelun pelkoa voidaan lieventää toiminnan ja luovuuden keinoilla. (Nivala & Ryyänen 2019, 216.) Toiminnan elementtien mukaan tuominen kouluttajan ja osallistujan väliseen kasvatustyöhön tekee kummastakin osallistujista toimijoita. Näin pystytään luomaan luottamusta ja yhteen kuuluvuuden tunnetta, vaikka samaan aikaan kasvattajalla säilyykin ammattinsa tuoma vastuu. (mt, 210.)

4 MENETELMÄT

Kuvio 2. Menetelmien merkitys kehittämistyössä

Kehittämistyöni punaisena lankana on kerätä kokemustietoa syksyllä 2020 toteutetusta koulutuksesta siihen osallistuneilta erilaisilta oppijoilta. Tämän tiedon kautta tavoittelen turvallisen tilan pedagogisten arvojen ja toimintatapojen rakentamisen. Koulutus tapahtui osallistumalla verkkoalusta Zoomissa tapahtuvaan yhteistoimintaan. Valitsemieni menetelmien kautta saavutin tietoa, jolla pystyin vastaamaan tutkimuskysymykseen.

Kehittämistyöni tulokseen pääsemiseksi tarvitsin kahta menetelmää (kuvio 2). Ensimmäisenä halusin saada varmistusta tutkimuskysymykseni asetteluun. Sen tein kysymällä oleellista tietoa koulutukseen liittyneen palautekyselyn mukana. Toisena menetelmänä käytin sensitiivistä teemahaastattelua, jonka kautta aloin rakentamaan todellista ymmärrystä siitä, mitä kehittämistyöni todella tuottaa.

Työ toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Siinä on tavoitteena tarkastella kokemuksien kautta saavutettua merkityks maailmaa tutkimuskysymykseen peilaten. Tästä muodostuva kokonaisuus rakentaa tuloksia, joita kehittämistyöni muotoilee tuloksien kautta tuotokseksi. (Villka 2015, 118.) Tästä syystä lähestymistavaksi

muotoutuu myös tapaustutkimus, joka täydentää paremmin kehittämistyöni toimintatavat. Tapaustutkimuksessa aineistoa pyritään keräämään luonnollisissa tilanteissa, joita kehittämistyössäni on syntynyt koulutusprosessin aikana. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2014, 52.)

4.1 Aiheen rajaaminen kyselyn kautta

Kehittämistyötäni koskevan tutkimuskysymyksen rajauksen avuksi kysyin koulutukseen osallistuneilta siitä, mikä vaikutti turvallisuuden rakentumiseen. Turvallisuuden teema oli kyselyyn vastaajille tuttu, sillä se oli keskeinen osa koulutuksen toimintatapaa. Teetimme palautekyselyn, johon liitimme kysymyksen turvallisuuden kokemuksesta koulutuksen aikana (Liite 1).

Kysely rakennettiin POKKA-kyselyalustaan luodun kyselyn kautta. Pokka on arviointityökalu järjestöjen käyttöön. Sen avulla voidaan kerätä tietoa toiminnasta erilaisten, joko valmiiden teemoitettujen kyselypohjien kautta tai luomalla omat kysymykset valmiille pohjille (Pokka 2021). Pokka kyselykaavakkeessa kysymyksiin pystyi vastaamaan valmiiden vaihtoehtojen kautta, joita oli 12 kappaletta. Lisäksi kysymykseen sai vastata vapaasti omin sanoin. Tämä on tärkeä tekijä, jotta vastaaja pystyy ilmaisemaan omia ajatuksiaan mahdollisimman vapaasti.

Pohdin kyselyyn liittyviä haasteita erilaisten oppijoiden kannalta. Tiedostan, että tällä kohderyhmällä saattaa olla haasteita luetun ymmärtämisessä ja itsensä ilmaisussa kirjoittaen. Kyselyn oli kuitenkin tarkoitus olla vain suuntaa antava, jolloin pystyin käyttämään tätä luotettavana tiedon keruun muotona.

Kehittämistyöni kysymyksen rajaamiseen käytettävää alkukyselyä analysoin vahvistaakseni tietoa siitä, mistä turvallisuus rakentui koulutukseen osallistujille. Kyselyn kautta sain vahvistusta sille, että turvallisuus toteutui, ja siihen liittyvä tekijä; omana itsenään oleminen, voidaan ottaa kehittämistyöni keskeiseksi tarkastelun aiheeksi.

4.2 Sensitiivinen teemahaastattelu

Tuon haastatteluun mukaan sensitiivisen otteen, sillä koen sen olevan kehittämistyössäni tärkeä tekijä, jonka avulla olen päässyt toivottuun lopputulokseen.

Laadullisista menetelmistä moni soveltuu sensitiiviseen tutkimukseen hyvin. (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 35).

Valitsin menetelmäksi yksilöhaastattelun, sillä koin sen olevan tässä kohtaa parempi tapa pohtia asioita kuin esimerkiksi ryhmähaastattelu. Perustelut tälle on pohdintani siitä, että teema johon haastattelussa syvennyttään, on haastateltaville subjektiivinen kokemus, johon haetaan mahdollisimman aitoa pohdintaa. Haastatteluiden kautta pyrin saamaan esiin persoonan äänen. Tällä on isoin merkitys kehittämistyön tavoitteessa, jossa pyrin ymmärtämään subjektiivista kokemusta. Ryhmähaastatteluissa saattaa yksilön ääni jäädä kuulematta kokonaan.

Ennen haastatteluja perehdyin mahdollisiin merkityksiin, joita turvallisuuteen saattaa liittyä haastateltavien kohdalla. Otin teorian ja omien aikaisempien havaintojeni kautta esiin alustavaa teoreettista tietoa siitä, mitä kohderyhmälle tutkimuskysymyksessä asetetut asiat saattavat merkitä. Pohjatyön jälkeen aloin valmistamaan turvallisuuteen liittyviä teemoja, joiden avulla pystyin saamaan sellaista tietoa, joka mahdollistaa kehittämistyöni tavoitteisiin pääsyä.

Teemojen kautta haastateltava pääsi pohtimaan omasta kokemuksestaan syntyviä syyseuraussuhteita hänen oman kokemuksensa kautta. Haastattelijana tällaisen empiirisen kysymyksen muotoilussa on tärkeää tunnistaa kohderyhmän todellisuutta, jotta haastattelijana pystyn tulkitsemaan vastauksia mahdollisimman virheettömästi. Kehittämistyössäni tämä on ollut haasteellista. Ei siksi, etten pystyisi ymmärtämään haastateltavien todellisuutta, vaan siksi että jaan itse samaa todellisuutta. Jouduin tekemään jatkuvaa kriittistä reflektiota siitä, etten tulkitse vastauksia oman vaan haastateltavan todellisuuden kautta.

Haastatteluun valitsin henkilöitä, joilla oli erilaisia oppimisen vaikeuksia. Erilaiset oppimisen haasteet toivat mielestäni mahdollisuuden saada laajempaa kokemustietoa, jotta analysoitua tietoa voidaan käyttää jatkossakin monimuotoisille kohderyhmille.

Toteutin viisi haastattelua, viidelle henkilölle. Näistä neljää haastattelin etäyhteydellä Zoom-tilassa ja yhtä kohtaamalla aidossa ympäristössä. Ennen haastattelua kävimme läpi haastattelutilanteisiin liittyviä kysymyksiä, kuten vuorovaikutuksen haasteet ja mahdolliset jännitykset, joita koetaan luonnollisesti, kun tilanne vaikuttaa viralliselta. Mielenkiintoisen pohdinnan aiheuttaa Zoom-tila, jossa haastateltava on omassa kodissa ja osittain vieraassa ympäristössä. Sensitiivisessä haastattelussa kodin

merkitystä voidaan tuoda esiin positiivisessa valossa. Kodin tuoma turvallinen ympäristö voi mahdollistaa vaikeistakin aiheista puhumisen. (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 130.)

Toisaalta taas kotona saattaa olla mahdollisia häiriötekijöitä, kuten muita perheenjäseniä, jolloin haastatteluun syventyminen voi olla vaikeaa (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 138). Tämänkaltaisen haasteen kohtasimme yhden haastateltavan kanssa. Ratkaisimme ongelman yhteisen pohdinnan kautta ja päädyimme toteuttamaan haastattelun aidossa ympäristössä. Haastattelijana pidin tällaista mahdollisuutta tärkeänä, sillä oman tilan ja ajan saaminen voi olla myös joillekin tärkeä, arjen täyttämien rutiinien keskellä.

Kun tutkimusmenetelmänä on laadullinen tutkimus, on hyvä muistaa sen emansipatorinen tehtävä. Pysin haastattelun kautta antamaan haastatteluihin osallistuville kokemusasiantuntijoille mahdollisuuden osallistua heidän todellisuuttansa koskettavaan kehittämiseen, sekä pohtia ääneen kokemusasiantuntijoille tärkeitä syuseuraussuhteita. Pysin jättämään haastateltaville tunteen, että heidät on kohdattu ja heidän kokemuksensa on kuultu merkityksellisenä tietona kehittämistyössä. (Vilka 2015, 125.)

Kun lähestyin tutkittavaa todellisuutta, tunnetta turvallisuuden kokemuksesta, aloin samalla valmistautumaan sensitiivisen aiheen käsittelemiseen. Kehittämistyön sensitiivisyyttä käsiteltäessä on hyvä pohtia millä kaikilla tasoilla sensitiivisyys koskettaa. Pohdin kehittäjänä kahta eri sensitiivisyyden tulokulmaa. Ensimmäisenä pohdin aiheen sensitiivisyyttä eli sitä kuinka kipeä ja henkilökohtainen aihe kohderyhmälle on. Saatan tunkeutua syvälle ihmisen kokemukseen, joista joissain tapauksissa voidaan puhua jopa traumaattisina. Toiseksi tulokulmaksi otin konkreettisen haastattelutilanteen pohdinnan, jossa asetan haastateltavan arvioimaan omat rajansa tiedon antamisessa tunteita herättävässä keskustelussa. (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 17–19.)

Sensitiivisyys on ennen kaikkea eettistä pohdintaa siitä, mitä olen tekemässä ja millä kustannuksella? Tätä olen pyrkinyt pohtimaan yhdessä haastateltavien kanssa sanoittamalla haastattelutilanteeseen sellaisia tunnesääntöjä, jotka tukevat avoimuutta lähestyä myös jälkeenpäin mahdollisten tunnepurkausten syntyessä.

Tämän kaltainen lähestymistapa pohjautuu vastavuoroisuuteen ja sitoutumiseen tutkimusprosessissa (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 158).

Kehittäjänä olen ensisijaisesti ymmärtämässä, enkä niinkään auttamassa haastateltavia vaikeaksi koetun elämäntilanteen kanssa. Olen pyrkinyt olemaan niissä hetkissä vertainen, jolla on kokemusta vastaavanlaisista tilanteista, mutta terapeutiseen istuntoon en luonnollisestikaan voi ryhtyä. Pystyn kuitenkin ymmärtämään joitain ilmiöitä, joita omien tunteita herättävien tunteiden sanoittaminen ja ääneen puhuminen saattaa aiheuttaa.

Haastattelijana olen itse aiheen kokemusasiantuntija ja ollut mukana erilaisissa vertaistukiyhteisöissä, joissa tunteiden pyörremyrskyä sanoitetaan *tunnekrapulana*. Sillä kuvataan henkistä ja fyysistä pahaa oloa siitä, mitä rankkojen kokemusten kertominen saattaa aiheuttaa. Onneksi kuitenkin elämäkokemuksiin pohjautuva reflektointi on koettu jopa hyväksi ja hyvinvointia lisääväksi, sillä haastattelussa avautunut keskustelu saattaa lisätä itsetuntemusta ja ymmärrystä kokemuksiin kohtaan (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 157).

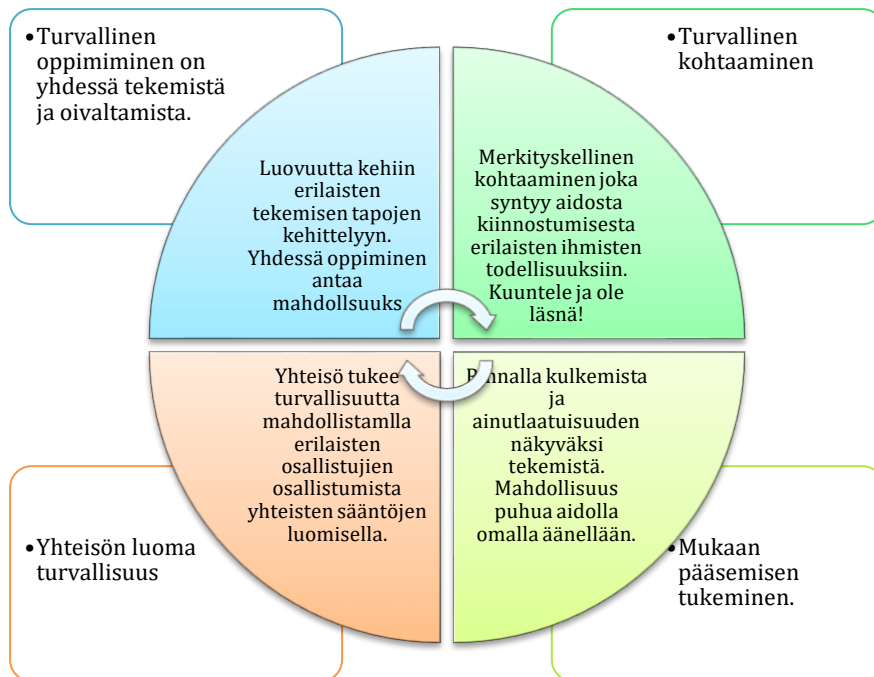
Haastattelut on toteutettu siten, että olen tallentanut äänitteet, jotka olen haastattelutilanteen jälkeen litteroinut tekstin muotoon. Näin olen pystynyt karsimaan samalla pois sellaista sisältöä, jolla ei suoranaisesti ole ollut merkitystä kehittämistyöni sisältöön. Litteroiduista teksteistä keräsin teemojen alle sopivaa tietoa asettamalla niitä yhteiseen tiedostoon. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2014, 107–108).

Haastattelu toteutettiin kysymyksille rakennetun runkosuunnitelman varassa (Liite 2) siten, että sain niiden kautta täydennystä teemoihin, joihin haastattelujen oli tarkoitus antaa vastauksia. Mielenkiintoista kehitystyössäni olikin teorian ja käytännön yhteen kietoutuneisuus. Aineiston analysointi kulki jatkuvasti tietopohjan rakentumisen mukana ja toisinpäin.

Tasapainoilu teorian ja subjektiivisten kokemusten kanssa vaati tiedostamista. Teorian määrittely on pyritty pitämään vain himmeänä analysoinnin aikana, jotta voisin ymmärtää haastateltavien kokemukset mahdollisimman aitoina. Jotta pystyin analysoimaan haastattelun aineistoa, järjestin kokemusten kautta nousseet merkityskokonaisuudet sellaisiin rakenteisiin, joista pystyin muodostamaan yhteyden tietoperustan tuottamaan tietoon.

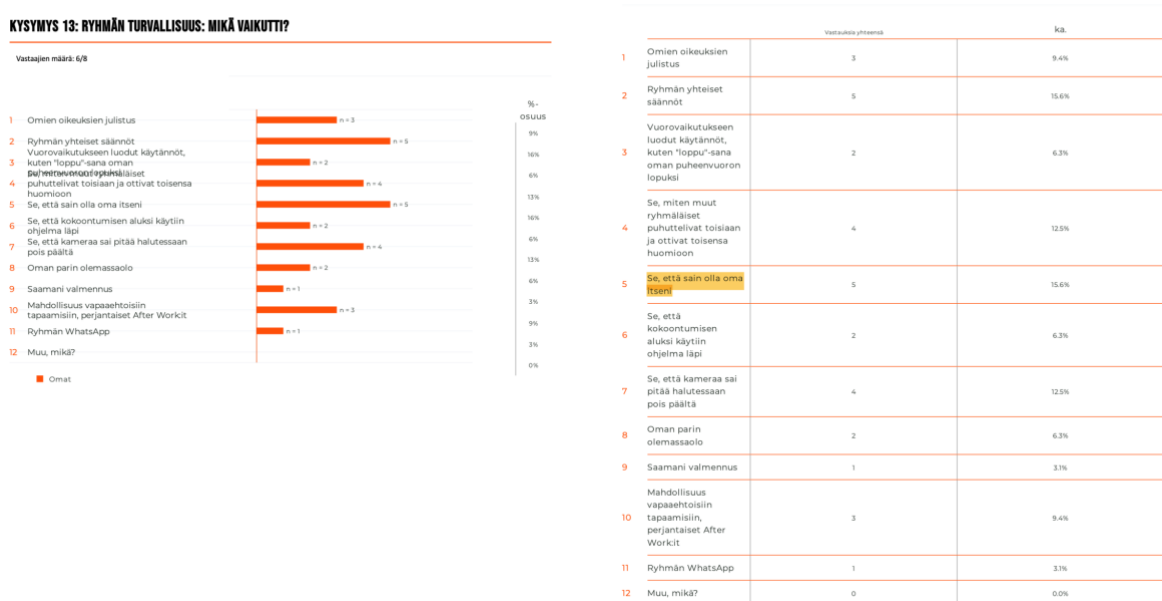
5 TULOKSET JA ANALYYSI

Tässä luvussa avaan aineiston kautta saatua kokemustietoa siitä, mikä vaikutti turvallisuuden rakentumiseen koulutukseen osallistuneille erilaisille oppijoille ja miten sitä tuettiin koulutuksen aikana. Sekä analysoin sitä tietoperustaan kerätyn teorian kanssa. Analysoidut tulokset on esitetty alla olevassa kaaviossa (kuvio3). Kuvion kautta näkyy neljä keskeistä elementtiä, joiden kautta turvallisuutta rakennettiin verkossa tapahtuvan koulutuksen aikana.

Kuvio 3. Turvallisen kasvutilan rakennusaineet: teorian ja käytännön yhteen kietoutuneisuus

5.1 Turvallisuutta on omana itsenään oleminen

Kuva 1. Kysely: Mikä vaikutti ryhmän turvallisuuteen?

Ennen varsinaisen tutkimuskysymyksen rajaamista pidin tärkeänä saada vahvistusta siitä, mikä vaikutti koulutukseen osallistujien turvallisuuden syntyyn. Kyselyssä (kuva 1) kuudesta vastaajasta viisi vastasi, että turvallisuuteen vaikutti se, että sai olla oma itsensä. Tämä merkitsi rajauksen kannalta sitä, että pystyin rakentamaan teemahaastattelun kysymyksiä omana itsenään olemisen kokemukseen koulutustilanteessa.

Seuraavaksi avaan haastattelujen kautta analysoimaani kokemustietoa siitä, miten erilaiset oppijat voivat toimia turvassa omana itsenään koulutusyhteisön mukana, jos ympäristönä on verkkoalusta Zoom. Millaisia kokemuksia koulutukseen osallistuneilla erilaisilla oppijoilla on syntynyt omana itsenään olemisesta? Analyysi on laaja ja tuo tarkoituksenmukaisesti esille ymmärrystä siitä millaisia syyseuraussuhteita omana itsenään oleminen erilaisille oppijoilla synnyttää. Analyysi ei kuvaa pelkästään yhden koulutuksen kokemuksia, vaan kysyy myös aiemmin koettua kokemusmaailmaa, jonka kautta olen pystynyt ymmärtämään paremmin todellisia tarpeita.

5.2 Merkityksellinen kohtaaminen verkossa

Koulutuksessa turvallisuutta lisättiin kouluttajan suhteella kohtaamiinsa opiskelijoihin. Kouluttaja pyrki ymmärtämään koulutettavien todellisuutta ja oli aidosti kiinnostunut siitä. Aidon ja välittävän kohtaamisen kautta pystyttiin tunnistamaan jännitystä ja turvattomuuden tunteita aiheuttavia asioita. Turvattomuuden tunteita pyrittiin poistamaan verkossa tapahtuvasta koulutustilasta, jossa oppiminen tapahtui.

Osallistujat sanoittivat kohtaamistyön merkitystä turvallisuuden syntymiseen aikaisempien kokemusten kautta. Turvattoman kohtaamisen kokemus on saattanut syntyä tilanteessa, jossa kohtaava auktoriteetti asettuu kohdatun piirteitä vastaan. Tämä aiheuttaa ulkopuolisuuden tunnetta, joka saattaa ilmetä lannistavana turvattomuuden tunteena.

Turvallisuus on tunnetta siitä, että saamme olla hyväksytyjä sellaisina kuin olemme (Ahola 2017. 8). Haastateltava (H2) kuvailee turvalliseksi kohtaamiseksi sellaista kohtaamista, jossa ei oleteta, vaan annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi omana itsenään.

Kouluttajan ja osallistujan kohtaamisen tulisi olla merkityksellistä, jotta osallistuja pystyy kasvamaan omana itsenään koulutusprosessin aikana. Haastateltava (H2) avaa ajatuksellaan sitä miten omana itsenään olemista tulisi tukea rajoittavien ajatusmallien ja asenteiden tieltä.

Kohtaamisen pitäisi enemmän avartaa, sallia ja tutkailla. (H2)

Kohtaamisen taito auttaa tunnistamaan turvattomuutta

Kouluttajan kohtaamisen taito auttaa ymmärtämään turvattomuutta aiheuttavia tunteita, kuten häpeää. Häpeä omasta itsestään synnyttää turvattomuuden tunnetta. Haastateltava (H3) tuo esiin aikaisempia kokemuksia, jotka ovat aiheuttaneet pelon siitä, että paljastuu tyhmäksi. Tällainen ajatus omasta tyhmydestään voi jäädä osaksi minuutta ja aiheuttaa jatkuvaa jännittyneisyyttä ja turvattomuutta, joka tulee vastaan myöhemmissäkin tilanteissa.

(-) mä häpeän tavallaan sitä, että paljastaa itseäni, että mä oon tyhmä, että jos mä en oikein ymmärrä jotain asiaa. (H3)

(-) tullut tavallaan niinku osaksi minua (-) mä vaan niinku huomannu olevani tyhmä, ehkä oikea selitys on vähän niinku kroonistunut tai sillä lailla, että semmoinen jännittyneisyys ja turvattomuuden tunne, niin se on ollut oikeastaan niinku sieltä asti. (H3)

Haastateltava (H5) nosti esiin häpeän tuoman jatkuvien roolien pitämisen sosiaalisissa tilanteissa. Hän kuvasi, että ennen kuin edes tulee mukaan sosiaalisiin tilanteisiin, kokee häpeää, jota pitää piilottaa. Osallistuja kuvailee, että on ottanut käyttöön eri roolit, joiden kanssa toimiminen tuntuu auttavan toiminnassa. Näin dialoginen kohtaaminen estyy, jos kohdattava ei voi olla oma itsensä.

Haastateltavan (H2) aikaisemmat kokemukset ennakkoluuloisesti kohdatuksi tulemisesta on aiheuttanut hänelle tunnetta siitä, ettei ole voinut toimia omana itsenään. Hän kuvaa aikaisempia kokemuksia siitä, että diagnoosikeskeisyys osallistumisessa saattaa aiheuttaa masennusdiagnoosin kantajalle huomautuksia siitä, että masentuneen ei tulisi olla tietynlainen, jos on masentunut. Yhdeksi tällaiseksi piirteeksi kuvattiin iloisuutta ja innostuneisuutta, joiden näyttämistä osallistujan mielestä tulisi mahdollistaa.

Lupa olla rikkinäinen, säröillä ja rosoilla. Että silti saa innostua ja iloita. Ettei se sitten niinku säälitä ja kauhistella sitä kuitenkaan. (H2)

Ole arvostava ja hyväksyvä kohtaja

Kilpailun, arvostelun ja kaiken mittaamisen pois jättäminen oli kohtaamisessa keino edistää turvallisuutta. Kun ihminen kohdataan arvottamalla häntä paremmuusjärjestykseen tai luokittelemalla erilaisten ennakkoluulojen kautta, saatetaan aiheuttaa tilanne, jossa hän ei pääse olemaan turvallisesti oma itsensä. Näin kasvatustyön tavoitteet eivät toteudu, sillä ainutlaatuiset voimavarat jäävät näkymättä. Kouluttajana kohtaamisessa kiinnitettiin huomiota siihen, että osallistujan itselleen tärkeitä piirteitä ei tukahdutettu, vaan annettiin olla turvallisesti sellainen kuin on.

Mä en kestäisi, jos mä olisin niinku toisenlainen. Et jos mä oisin joku sellainen niinku robottimainen, että mikään ei tunnu miltään (H2)

Että musta on niinku mahtavaa, niin kuin aistia paljon asioita sillai ja sitten että se tuo sitä elämän sisältöä. Että kauneus on huikaisevan kaunista, että joku auringonlasku, niin sitä voi ihan niinku tuijottaa sillälaila haltioituneena. Ja juuri pieniä yksityiskohtiakin huomaa ja ihailee. Et silleen, ku voi hyvin niin se on niinku niin mahtava voimavara. (H2)

Koulutuksessa korostettiin omana itsenään olemisen mahdollisuutta ja sen kautta löytyviä kasvun tavoitteita, joita osallistuja itselleen asettaa. Osallistujan tuli saada tunnistaa aito oma itsensä, jotta kasvun prosessia voitiin toteuttaa. Arvostavalla, hyväksyttävällä kohtaamisella tuetaan ainutlaatuisia voimavaroja, joita meissä kaikissa on. (Nivala & Ryynänen 2019, 191.)

Ole oma itsesi

Kouluttajien toimiminen omalla persoonalla toi turvallisuutta. Se näkyi tunteiden välittämisen taitoina, omien persoonallisten piirteiden esiin tulemisena ja omien elämän kokemusten tuomisena mukaan kohtamiseen. Haastateltava (H1) koki tärkeäksi sen, että hän sai aistia kouluttajien kykyä elää sitä samaa asiaa, jota koulutuksessa koettiin.

Sen aistii, jos vetäjä on jotenkin ulkopuolinen. Se vaikuttaa sitten siihen, miten ilmaisee itseään ja kokee sitä turvallisuutta. (H1)

Tunteet ovat osa meitä. Tunteiden kautta syntyvä toiminta vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin. Tunteiden näyttäminen on osa hyväksytyksi tulemistä omana aitona itsenään. Kouluttajan tulee pystyä välittämään aitoa läsnäoloa ja kiinnostusta koulutukseen osallistuvia henkilöitä kohtaan. Se on tietynlaista empatiaa, joka tunnistettiin esimerkiksi tunteiden käsittelyssä. Kouluttajan tulee olla herkkänä tilanteille, joissa tällaista pääsee syntymään.

Kouluttajien ymmärrys ja avoimuus tunteista mahdollisti omana itsenään olemista eli turvallisuuden tunnetta. Avoimuus siitä, että koulutuksen aikana syntyvät tunteet ovat sallittuja poisti joiltakin osin ahdistusta ja lisäsi avoimuutta siitä, että omat muilta piilotetut tunteet ovat sallittuja käsitellä.

Ohjaajien, kouluttajien kuuntelevaisuus ja semmoinen psykologinen silmä niinku siinä kuuntelussa, kun tuli tällaisia ahdistuksia ja itkuja

muita...niin niitä ei niinku syrjäytetty. Niitä ei pantu niinku sivuun vaan annettiin sitä aikaa. (H1)

Turvallinen kohtaaja omaa hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot, jotta hän pystyy puuttumaan tilanteeseen, eikä ohita näitä hetkiä.

Turvallisuuden kautta syntynyt avoimuus auttaa myös aidon persoonan esiin tulon mahdollisuutta, joka saa olla erilaisuuden kanssa kamppaileville osallistujille ainutlaatuinen kokemus. Kouluttajan rohkeus olla oma itsensä voi tuoda esiin rohkeutta, jonka avulla ryhmän muutkin jäsenet uskaltavat paljastamaan omaa sisintään. (Malinen 2012, 52.)

Koulutuksessa tällaiseen avoimuuteen olla omana itsenään ei kaikkien kohdalla päästy helposti. Haastateltava (H5) kuvailee oman itsensä paljastumiseen liittyvää kokemusta seuraavasti:

Tavallaan niinku että on lakannut olemasta oma itseni jossain vaiheessa. Se on auttanut siihen häpeän tunteeseen. (-) jos mä puhun paljon niin silloin mulle tulee semmoinen niinku morkkis jälkeen päin hyvin helposti. Ja tavallaan ja silloin on todennäköisesti päässyt jotain aitoa lipsahtamaan. Että just se se turvallisen tilan puuttuminen niin se on se on niinku se onkin juuri sitä! (H5)

Tiedosta kohtaamisen haasteet verkkoalustalla

Aineistossa nousi esille turvallisen kohtaamisen haasteet. Kohtaamisen kautta syntyvät merkitykset ja kokemukset pohjautuu vuorovaikutukseen. Kun vuorovaikutus estyy, ei pääse syntymään kokemusta hyväksytyksi tulemisesta, niin kouluttajan kuin muidenkaan osallistujien kesken. Verkkoympäristössä tapahtuvassa kohtaamisessa vuorovaikutus koettiin haasteelliseksi, sillä se ei tue itsensä ilmaisua tai rohkaise siihen.

Katsekontakti puuttuu niihin muuhun muihin ryhmäläisiin. Vastavuoroisuus eli ei saanut silloin niinku keneltäkään rohkaisevaa katsetta tai ilmettä mistä näkee. (-) itsensä ilmaisu estyy ylipäänsä siellä ympäristössä (H5).

Kouluttajan voisikin olla hyvä pohtia kuinka verkkovuorovaikutuksen dialogisen kohtaamisen elementit saadaan toteutettua siten, että osallistujalle jää kokemus

yhteenkuuluvuudesta omana itsenään. Esimerkiksi tunteiden välittäminen voi olla haastavaa, sillä zoom-ympäristö aiheuttaa tietynlaista näkymättömyyttä. Tällaista näkymättömyyttä toi esille haastateltava (H5), joka koki verkossa toimimisen haasteellisena toimintaympäristönä, sillä vuorovaikutukseen tarvittavien tunteiden tulkinta jäi olemattomaksi.

(-) se että kun niinku tottunut skannaa vaan sen keskustelukumppanin tarkkaan, tiedätkö sä, niin se helpottaa siinä niinku sitä sen punnitsemista, että mitä kaikkea voi sanoa ja millä tavalla. (H5)

Tunteiden välittymisen pois jääminen saattaa olla kuormittavaa ihmiselle, joka on tottunut pelon takia tarkkailemaan ympäristöönsä jatkuvasti. Kun ei pysty tulkitsemaan ihmisten ajatuksia syntyy turhautumista, joka tuntuu kohtaamisen jälkeen ahdistuksena. Ei ole voinut olla oma itsensä, ja kokemus siitä, että on turha, korostuu (H5).

Zoom-ympäristössä tapahtuvan vuoropuhelun koettiin tapahtuvan liian juhlallisesti. Siitä syntyy olo, että pitäisi puhetta, joka johtaa tunteeseen siitä, että oman itsensä olemisen sijalle tulee tarve vetää päälle joku rooli, jotta pystyisi tilanteeseen tulemaan (H5).

Kameroiden päällä pitämistä pidettiin vuorovaikutuksen syntymisen takia tärkeänä. Tähän kommentoi myös haastateltava (H1). Kameroiden päällä pitäminen ei aiheuta tässä suhteessa lisää tuskaa. Kameroita tulisi nimenomaan pitää päällä, jotta voisi havaita vuorovaikutusta ihmisten ilmeistä.

(-) pahvin takaa on vaikea nähdä miten toinen asian ottaa ja miten viedä asiaa eteenpäin” (H5)

Kun palautetta ei saa katseista ja eleistä, syntyy epävarmuutta omasta olemisestaan. Sosiaalinen informaatio auttaisi osallistujia näkemään sellaisia havaintoja, jotka tukisivat turvallisuuden tunnetta. (Ahtola 2017, 44.)

Kohtaamisen kautta välitämme tärkeää informaatiota hyväksytyksi tulemisesta. Kun toimimme verkkoympäristössä kameroiden välityksellä, liittyy siihen haasteita, jotka saattavat estää osallistumisen. Kameroiden päällä pitäminen vuorovaikutuksen aikana on tärkeää, jotta voimme aistia hyväksyntää ja välittää sitä muille. Vuorovaikutuksen

kautta saatavan palautteen saaminen on osa turvallisuuden syntymistä. Jos tunteita ei pääse näyttämään, on syytä pohtia, miten niitä voidaan ilmaista. Haastateltava (H5), joka koki verkossa toimimisen haastavana, eikä kyennyt tai halunnut näyttää tunteitaan, oli ratkaissut asian siten, että hän kirjoitti niitä paperille ylös, jotta voi käsitellä niitä edes jollain tavalla.

5.3 Mukaan pääsemisen tukeminen

Jotta osallistujat pääsivät mukaan yhteistoiminnalliseen prosessiin, tarvittiin polku, jossa kouluttajat mahdollistivat osallistumisen. Koulutusyhteisöön osallistui henkilöitä, joiden osallistumisen mahdollistavat tarpeet tuli kuunnella erityisellä sensitiivisyydellä. Koulutukseen osallistuu henkilöitä, jotka ovat joutuneet kokemaan pelkoa omana itsenään olemisesta sosiaalisissa tilanteissa.

Kulje rinnalla yhdessä rakennettua polkua

Aineistossa nousi esiin tarve rinnalla kulkemisen tukemisesta. Haastateltava (H5) kuvailee koulutukseen osallistumista ensimmäisiksi askeleiksi kohti itsenään olemista ryhmässä. Rinnalla kulkeminen mahdollistaa turvallisuuden tunnetta. Se lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka luo turvallisuutta.

Yhteenkuulumisen tunteen toteutuminen ei ole kaikille itsestäänselvyys. Jotkut jäävät herkemmin ryhmän ulkopuolelle ja tarvitsevat enemmän tukea mukaan pääsemiseksi.

Haastateltava (H5) kuvailee tarvetta seuraavasti:

Niin mä olisin tarvinnut apua tai niin kuin tukea siihen. Tuota kun se oli noin niinku ensiaskeleita kuitenkin tavallaan omana itsenään olemisesta ryhmässä. Siihen tarvitaan tarvii jonkun, jota pitää kädestä, joka niinku auttaa siinä liittymisessä ryhmään. Niinku et on joku, joka näyttää peukku sieltä niinku. En mä tiedä miten se tapahtuu niinku fyysisesti mutta se että olis jollekin. (H5)

Tällaista turvallista mukaan tuloa pyrittiin mahdollistamaan koulutuksen verkkoympäristössä esimerkiksi parin kanssa toimimisen avulla. Tässä käytettiin zoomissa huoneisiin jakoa, joiden aikana parit saivat toteuttaa erilaisia keskusteluja.

Haastateltavat nostivat parin kanssa kohtaamisen tärkeäksi, jotta saa rauhassa tutustua ja tutkailla uutta ympäristöä ja siihen liittyvää kulttuuria.

(-) ensin kahdestaan ja sitten (-) Ihan samalla tavalla niinku että on jollekin ensin olemassa siinä. Että saa siitä niinkö jotakin jalansijaa ja sitten se voisi jotenkin auttaa. (H5)

Sai vähän haistella ja maistella sitä, että mikä tää niin kuin on niin ja se ei puhua niissä huoneissa.” (H1)

Turvallista osallistumista tukevana keinona nousi esille kouluttajien liittyvä työote, jossa pyrittiin auttamaan digitaaliseen ympäristöön liittyvissä haasteissa henkilökohtaisesti. Taitojen puutteen aiheuttamaa mahdollista epätäydellisyyden tunnetta pyrittiin poistamaan, jotta osallistuminen omana itsenään mahdollistui. Henkilökohtainen kontakti ennen koulutukseen osallistumista kouluttajan kanssa, antoi mahdollisuuden puhua haasteista ja käydä läpi koulutuksen työtapoja. Haastateltava (H2) koki, että jännitystä poisti epätietoisuuden poistaminen siitä, pystyykö toimimaan tulevan ryhmän mukana.

Digitaaliset taidot ei ollut edellytys koulutukseen osallistumiselle. Pyrimme kuitenkin tukemaan koulutukseen osallistuvia henkilöitä myös digitaalisen oppimisen kanssa. Digitaaliset taidot voivatkin muodostua osallistujille oman toimijuuden kasvun tavoitteiksi, jotka syntyivät toiminnan kautta.

Kuitenkaan ilman turvallista, erilaisuutta hyväksyvää ympäristöä, ei tällaiseen tavoitteeseen olisi välttämättä päästy. Haastateltava (H2) nostaa etäyhteyteen tutustumisen koulutuksen avulla erityisen tärkeäksi omaa arkea mahdollistavaksi taidoksi. Hän kuvaili omaa käsitystään omista aikaisemmista digitaalisista taidoistaan, joiden kehittämistä hän pitää tärkeänä. Koulutuksessa käytettiin vain yhtä kohtaamisosoitetta zoom- verkkoalustalla, joka koettiin helppona tapana osallistua ja edisti mahdollisuuksia osallistua. Haastateltava (H2) vahvistaa tämänkin taidon kehittymisessä tärkeänä turvallista oppimisympäristöä.

(-) koulutus toi minulle varmuuden lähteä siihen [harrastustoiminta] mukaan että mä oon tosi kiitollinen tästä, että ilman tätä meidän koulutusta mä en olisi varmaan mennyt etäyhteydellä jumppa hommaan. Että kiitos. Et uus maailmaa vähän avautunut tälle. (H2)

(-) kun ei tajua tekniikasta mitään ja tälleen sitten ja kun ei ole niin edes kiinnostanut, että se on ollut sitten vielä se suuri suurin niinku este siinä. Niin nyt kun tämän linkin avulla on niin helppoa ja sitten piti vaan tämä koodi napata viime vuoden kalenterista sitte. (-) Että juuri senkin tiedon jakaminen ja omaksuminen sitten ja kokeilu ja se turvallinen kokeilu. (H2)

Rakenna koulutus kuuntelemalla ja reagoimalla osallistujien tarpeisiin

Koulutukseen luotu sisältö oli avoin kehittymiselle prosessin mukana. Kaikkea ei suunniteltu etukäteen. Osallistujien hyväksytyksi tulemistä tuki tunne siitä, että voi vaikuttaa yhteiseen toimintaan. Tämä synnyttää yhteisön sisällä luottamusta, joka edistää kaikkien osallistumista. Kun koulutus pystyy reagoimaan osallistujien tarpeisiin, syntyy kuulluksi ja nähdyksi tulemisen tunnetta, joka edistää turvallisuuden tunnetta.

Verkkoalustoilla toimiminen saattaa aiheuttaa joillekin pelkoa, jos siihen liittyvät taidot eivät ole kehittyneet. Haastateltava (H1) kokee, että turvallisuutta lisää, kun saa täydennystä omiin taitoihin. Koulutuksen aikana pyrittiin puuttumaan välittömästi, jos ilmeni asioita, joita koulutettavat eivät osanneet, ja joihin tarvitsivat tukea. Tuki mahdollisti toimimisen paremmin omana itsenään. Koulutuksen aikana järjestimme lisäkoulutuksia tarpeen mukaan, joiden merkitys turvallisuutta tuovana asiana nousi esille aineistossa.

Niistä järjestettiin kurssi ja sillä täytettiin osaamattomuuden olo. Toiveet otettiin huomioon. Se on niin iso turvallisuutta tekevä juttu mihin harva organisaatio pystyy. Kuunnellaan ja reagoidaan. (H1)

Huomaa hyvä, löydä ainutlaatuiset voimavarat

Koulutukseen osallistuneissa pyrittiin näkemään vahvuudet ja tukemaan sitä osaamista, jota heillä on. Tämä näyttäytyi osallistujalle turvallisuuden tunteena. Haastattelussa nousi esille, että joidenkin kohdalla palautteen antamiseen liittyi negatiivisia muistoja, jotka ovat voineet lamauttaa toiminnan kokonaan.

Palautteen antamisella on suuri merkitys kasvun tukemisessa. Palautteen tulisi antaa voimaa ihmisen toimijuudelle ja oivalluksille siten, ettei palautteen vastaanottajan tarvitsisi tuntea pelkoa. (Lonka 2020, 113). Ikävä kyllä näitä huonommuutta

korostavia palautteita saattaa elämän aikana tulla vastaan. Ne muistetaan pitkään ja ne nousikin aineistossa esiin aikaisemmista koulukokemuksista.

(-) mä muistan ihan selkeästi, kun mä kirjoitin aineita ni mun Suomen kielen opettaja sanoi mulle että musta ei tuu koskaan kirjoittajaa. Elikkä että mä olin niin huono. (H1)

Haastateltava (H1) toikin esille palautteen tärkeyden koulutukseen osallistuessa. Koulutuksessa pyrittiin positiivisilla kommentteilla vahvistamaan osallistuvien tapoja olla. Kumpuavia ideoita huomioitiin kiinnostumisella. Kun oli esitellyt oman juttunsa ja ideansa, pyrittiin siitä antamaan joku positiivinen palaute. Tämä oli tärkeä tunne, varsinkin kun jokaisella oli erilaisia ideoita. Siitä tulee tunne, että erilaisuus on hyväksyttyä.

(-) omasta tekemisestä sai muutaman kommentin ja sitten mentiin niin kuin seuraavaan asiaan. (H1)

Ainutlaatuisten voimavarojen löytyminen ja niiden tukeminen mahdollistaa turvallisen tilan syntymistä. Kun ihminen pystyy huomaaman muiden kautta itsessään jotain hyvää, alkaa hän näkemään ympärillä mahdollisuuksia, joiden kautta hän pyrkii kehittämään itseään. Itseään kehittävä ihminen oppii ymmärtämään myös muita paremmin. Alkaa syntyä yhteisöllistä kasvua, joka kiinnittää meitä mukaan yhteisöön. Turvallisen tilan kautta pystymme toimimaan juuri meille tärkeiden ominaisuuksien voimalla ja tuntee yhteenkuuluvuuden tunteen syntyä.

Anna mahdollisuus osallistua omalla tavallaan

Osallistumista pyrittiin tukemaan antamalla mahdollisuuksia toimia sellaisilla tavoilla, jotka koettiin itselleen tärkeiksi. Sen kautta haluttiin edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta siitä, että tulee nähdyksi ja kuulluksi. Jos emme pääse toimimaan omana itsenämme, saattaa syntyä ilmiöitä, joissa osallisuutta edistävän, oman äänen kuuluminen estyy.

(-) minä olen joissakin tilanteissa joidenkin ihmisten kanssa hyvin puhelias ja niin kuin tuottelias ja ideoita innovoiva. Ja sitten tietyissä tilanteissa hyvin tällainen niin kuin passiivinen. (-) olen huomannut, että erilaiset niin kuin yhteisöt missä itse toimii, niin se oma tämmöinen aktiviteetin rooli on

erilainen. Ja mitä enemmän mä niin kun koen erilaisuutta, niin sitä hiljaisempi minä tietenkin olen. (H1)

Turvallisuuden sanoman vieminen mukaan koulutuksen osallistujille saikin aikaan mielenkiintoisen sosiaalista osallisuutta edistävän tekijän, jolla on merkitystä turvallisen tilan rakentumiseen, varsinkin kun verkossa tapahtuva toiminta saattaa estää sitä. Omana itsenään olo koulutuksessa oli haastateltavan (H4) mukaan ehkä jopa poikkeuksellisen helppoa siitä syystä, että ryhmä jakoi niin vahvasti turvallisuuteen tähtäävän sanoman. Yhteisellä sanomalla, johon on helppo samaistua, saadaan aikaan osallisuutta.

Sosiaalisen osallisuuden toteutuminen onkin yksi kokemusasiantuntijakoulutuksen tärkeimmistä tavoitteista. Sosiaalinen osallisuus on keino saada ääntä kuuluviin, jotta sitä tavoitteleva demokratia saavutetaan yhdenvertaisilla oikeuksilla ja mahdollisuuksilla. (Leemann & Hämäläinen 2016, 589–590.)

Haastateltava (H4) kuvaili turvallisuuden tunteen synnyttävän totuuden mukaista puhetta. Hänen mielestään pelko aiheuttaa yleisesti ihmisissä sitä, että omia kokemuksiaan ei tule puhuttua täysin toden mukaisesti. Haastateltava (H4) kuvaili turvallisuuden kokemusta seuraavan laisesti:

Ehkä tätä voisi hakea tätä kautta että, et ehkä mä pidän tosi korkeana arvona sellaista niin kuin voisi sanoa niinku totuuden mukainen puhe. Jotenkin se, että ihmiset ilmaisee sitä omaa subjektiivista kokemusta mahdollisimman totuudenmukaisesti. (H4)

Turvallisuus edistää näin ollen osallisuuden toteutumista ja tulisikin olla elementtinä osallistuneen pyrkivissä tavoitteissa.

5.4 Yhteisöllisyys luo turvallisuutta

Turvallisuus on sitä, että saamme kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta omana itsenämme. Turvallinen, erilaisuutta salliva yhteisön luoma tila edistää sekä itsensä, että muiden hyväksyntää. Itsensä hyväksyminen on ainutlaatuinen ja pysähdyttävä kokemus, jota voidaan tuntea muiden osallistujien avulla.

Vie turvallisuus osaksi yhteisöä yhteisillä säännöillä

Koulutus tarjosi mahdollisuuden kuulua mukaan yhteisöön, sillä sen nähdään olevan ihmisen kasvua edistävä asia. Yhteisössä turvallisuuden tunnetta voidaan edistää tunne- ja vuorovaikutustaitojen avulla. Kun kouluttaja vie alusta asti mukanaan ryhmään yhdessä toimimisen periaatteet, syntyy siitä helposti tapa, joka edistää yhteistä toimintaa ja rohkaisee kaikkia lähtemään mukaan.

Koulutuksen aikana vuorovaikutukseen liittyviin tapoihin tutustuttiin ja niitä opeteltiin yhdessä. Niitä kehittyi lisää yhteisön kasvamisen aikana. Loimme yhteiset säännöt, jotka nousivat aineistossa turvallisuuden tekijäksi.

Oli niinku silleen, että totta kai ainahan se on semmoinen alkuun kankeus ja kaikki sellainen kuuluu asiaan. Että kukas toi nyt on? Ja miten tässä nyt ollaan ja voiko olla sellainen oikeasti, kun on vai pitääkö himmailla ja yrittää skarpata kauheasti? Että totta kai ne aina tulee mutta sit tosi nopeasti tuli sellainen hyvä ja helppo olla siinä ryhmässä ja juuri se, että kun tehtiin ne säännöt, oli ihan mahtava ja tärkeä asia. (H2)

(-) juuri se että sanoo ensin oman nimen ja sitten niin kuin joku lopettaa ne sanoi sen loppu, ni sehän selkeytti ihan hirmuisesti asioita. (H2)

Mun mielestä yhteiset säännöt tuli tosi hyvä, koska se että esimerkiksi kun just puhuttiin tästä, että ne saa laittaa tai saa olla niin kuin pimeänä tai tai saa olla näin niin että silloin kun tulee jollekin tietylle toimintatavalla semmoinen yhteinen selitys niin mun mielestä se niin kuin se niin kuin auttaa siinä psyykkisessä niinku hyväksymisessä. (H1)

Jotta turvallisuus syntyy, tulisi pyrkiä avoimeen keskusteluun erilaisuuden tuomista peloista. Yhteiset yhdessä luodut säännöt ja tavat pitävät huolta siitä, että meillä jokaisella on oikeus toimia. Meillä on erilaisia tyylejä toimia vuorovaikutustilanteissa. Kun yksi on heti valmis ilmaisemaan mielipiteensä, niin toinen puolestaan saattaa tarvita enemmän aikaa.

Tämä tulee esille aineistossa, jossa pohdittiin omien piirteiden kautta koettua ryhmän ulkopuolelle jäämistä. Haastateltava (H3) kuvailee itseään pohdiskelevaksi ja kertoo tarvitsevänsä enemmän aikaa asioiden käsittelyyn. Hän kokee, että menee helposti lukkoon esimerkiksi opiskelutilanteissa. Tällöin saattaa tapahtua ryhmän ulkopuolelle jäämistä, joka ei edistä yhteisöön kiinnittymistä.

Et mä en ole itse semmoinen ehkä ryhmätyöskentelijä, koska se vaatii tosi paljon kommunikaatiota ja siinä voi tulla väärinkäsityksiä. (-) Kun koulussa nykyään vaaditaan kaikkea semmoisia. (-) ryhmä tilanteisiin niinku itse jää tavallaan miettimään jotain asiaa niin siitä jää tavallaan vähän niinku ulkopuolelle siinä työskentelyssä. Jotkut voi ajatella, että mulla ei ole ideoita tai tällaista mutta ei se sitä ole. Se on vaan sitä, että mä vähän niin kun mietin niin kuin asioita tämä tavallaan tullut vähän niinku jälkijunassa. (H3)

Yhteisön tulisi edistää jokaisen mahdollisuuksia toimia ja vaikuttaa yhteisön tavoitteiden saavuttamiseen. Yhteisön pitäisi tukea ihmisen kasvua eikä tuhota sitä. (Nivala & Ryyänen 2019, 204). Turvallisen kasvutilan rakentumisessa pitäisi ottaa huomioon erilaiset persoonat, joiden kasvua tuemme. Yhteisön tulee kunnioittaa erilaisia tapoja olla oma itsensä. Tämä ei ole mahdollista kaikissa ympäristöissä, joissa toimimme. Osallistujien kautta nousi esille yhteisössä toimivien persoonien vastakohtaisuuksia. Toinen saattaa olla hyvinkin harkitseva, ja toinen puolestaan kuvailee itseään nopeaksi.

Tuota niin, jos on kiinnostava aihe niin mä oon niin kuin öö nopea oppija ja mä niin ku nopeasti hahmotan eri yhteyksiä ja mulla tulee usein niistä yksi, mä nään ikään kuin visuaalisesti jo ratkaisuja niihin ja sitten niin kuin että mä aika monesti niin kuin tarjoan niitä sitten semmoisille ihmisille jotka mä niin kuin koin että ne alkaa oivaltamaan ja ymmärtämään sitä mun tapaa toimia. (H1)

Kummankin tapa olla oma itsensä on saattanut haastaa omana itsenään olemista, joka vie pois turvallisuuden tunnetta. Ominaispiirteitä opitaan käsittelemään yhteisön luomissa vuorovaikutustilanteissa. Yhteisillä säännöillä tätä haluttiin edistää, jotta osallistujien aikaisemmat negatiiviset kokemukset omana itsenään toimimisesta eivät toteutuisi. Haastateltava (H1) kuvaili kuinka eri ihmisten kanssa toimiminen muuttaa omaa käytöstä. Joissain yhteisöissä oma aktiivinen rooli saattaa muuttua passiiviseksi. Puhelias, ideoiva ja tuottelias persoona saattaa joissain tilanteissa muuttua passiiviseksi.

...joudun ikään kuin ottamaan tietoisesti jonkun toimintajutun siksi, että mä en heti kommentoisi niin kuin kaikkia, et mä oon vaan niin kuin annan ihmisten puhua. (H1)

Jos omana itsenään toimiminen estyy saattaa tilalle tulla myös erilaisia negatiivisia tunteita ryhmässä toimimisessa.

Inhottaa se, että jos pitää niinku esitellä joku asia sitten kaikkien niin kun kuulen. Niin sitten tavallaan niinku mä en osaa luontevasti sitten välttämättä sanoa sitä niinku asiaa (H3)

Panosta yhteistensäätöjen rakennusprosessiin

Tuomalla esiin erilaisuutta ja puhumalla avoimesti peloista, joita omaan olemiseen liittyy, voidaan edistää tunnetta siitä, että jokaisella on mahdollisuus olla mukana yhteisössä sellaisena kuin on. Kun yhteisö luo yhteiset säännöt ja tapansa olla, voimme oppia ymmärtämään toisiamme paremmin.

Yhteiset säännöt luotiin siten, että jokaiselle on mahdollisuus vaikuttaa niihin tuomalla esille omia vuorovaikutuksen tapoja, ilman että niitä tarvitsisi peitellä. Yhteisillä säännöillä luotiin sallivaa, mutta samalla kunnioittavaa ilmapiiriä, tuomalla esiin erilaisia toimintatapoja. Kun tietyille toimintatavoille tulee yhteinen selitys, niin se auttaa haastateltavien mukaan niiden hyväksymisessä.

Uskalsi sano omia ajatuksiaan koulutuksen aikana. Sai olla vaikka koko ajan käsi ylhäällä eikä tullut sammosta tunnetta, että yks vaan, annettiin vuoro aina kun joku halusi sanoa jotain. (H1)

Eliikkä juuri hyväksyvä salliva ympäristö ja se että on lupa mokata ja lupa kertoa ne niinku vasta ajatuksen tasolla olevat asiat, ettei tarvitse olla valmista asiaa vaan voi niinku heittää sen idean ilmaan ja sitten niinku sitä voidaan pallorella, niin sellainen ympäristö niinku on tosi kannustava siihen, että pystyy sanomaan sitten asioita ja juuri sitten se, että annetaan niinku tilaa toisille, että jos on hitaampi puhuja niin sitten muut on vaan hiljaa (H2)

..että tässä nyt on aika helppo niinku puhua asioista. Voi vähän semmoisia keskeneräisiä ajatuksia tuoda esille, jotka voi olla henkilökohtaisia. Mutta mä luulen, että se on nimenomaan, että siellä syntyy sellainen aika aika nopeasti semmoinen niinku normi sille, että että millä tavalla täällä keskustellaan tai puhutaan. (H4)

5.5 Yhdessä tekemällä iloa oivaltamiseen

Koulutuksessa pyrittiin oppimiseen yhteistoiminnallisuuden kautta. Se on parhaimmillaan yhdessä tekemistä ja yhteisen toiminnan kautta saavutettuja kokemuksia, joista voidaan oppia uusia oivalluksia. Yhteistoiminnallisuus on

sosiaalista vuorovaikutusta. Jos se ei toimi, se saattaa synnyttää turvattomuutta. Verkkoympäristö, joka ei mahdollista fyysisen läsnäolon tuomaa inhimillistä kohtaamista, tulee kehittää uudennlaisilla oivalluksilla, jotka vahvistavat oppimista.

Rakenna yhteistä toimintaa

Aineistossa nousi esille, ettei koulutuksen tavoitteita saavuteta, ellei turvallisuuden tunnetta pääse syntymään. Haastateltava (H5) toi esille vuorovaikutuksen haasteet ja siitä syntyvää osallistumisen pelkoa. Ajatus siitä, ettei saa ilmaista itseään, aiheuttaa turhautumista ja häpeää siitä, mitä muut minusta ajattelevat.

...tulossa oleva tapaaminen ahdistaa etukäteen (-) mietin, että tarviiko tulla kuitenkaan. Että mitä mä siellä teen ja et lähinnä just se niinku tunne siitä, ettei ole itsellä mitään annettavaa. Joo semmoinen oikeastaan häiritsee mihin tahansa liittymistä. (H5)

Sehän on ihan hirveä tilanne se, että tuota (-) ettei saa ilmaista itseään. Niinku se on sekä itselle turhauttavaa pelkästään, mutta että sitten siihen liittyy tietenkin se juuri se, että no mitä muut ajattelevat ja se hirveä häpeä. Niinku että ja sitten hyvin äkkiä tulee se, että ei minulla ole mitään niinku mitään sanottavaa, en tarvitse mitään. (H5)

Ajatukset omasta itsestään ja pärjäämisestään saattavat aiheuttaa raskaitakin tunteita. Niitä on vaikea nähdä ja niistä on vaikea puhua. Ryhmässä oleminen koetaan pelottavana, mutta samalla on tunne, että haluisi kuulua mukaan johonkin. Sosiaalinen yhteys on tärkeää ryhmässä toimimisen kehittymisen kannalta (Ahtola 2017, 22).

Yhteisöön kuulumisessa täytyy yksi ihmisen perustarpeista, ja siksi olisikin tärkeää pohtia miten ryhmään kuulumisen prosessia voisi rakentaa siten, että kaikilla olisi mahdollisuus kuulua joukkoon ja osallistua sellaisilla tavoilla, jotka tukevat omana itseään oloa. Yhteisöön kuulumisen haasteita haastateltava (H5) pohti seuraavanlaisesti:

Ryhmä voisi kuitenkin olla mieluummin sellainen, jossa ei olisi niin tiivistä vuorovaikutusta. Semmoinen porukkaan kuulumisen esimerkiksi jonkun harrastus toiminnan kautta voisi olla mukavaa. (H5)

Tähän loimme koulutuksessa toimintaa ja luovia menetelmiä, joiden avulla osallistuja pääsisi kokemaan erilaisia elämyksiä. Näiden kautta saatiin sytytettyä motivaatio ja

mielenkiintoa. Haastateltava (H1) kuvaili kouluttajien luomia sisältöjä sellaisiksi, jotka tukivat omaa olemisen tapaa ja mahdollistivat itseilmaisua. Niiden mahdollistaminen koettiin hyväksi vastapainoksi niille rankoille tunteille, joita kokemustiedon reflektointi saattoi koulutuksen aikana aiheuttaa.

Verkossa eri tavalla toteutetut menetelmät antoivat itsellekin uteliaisuutta tarkastella teknisiä toteutuksia. (H1)

Sai tarkastella miten asiat oli tehty eikä tarvinnut aina olla sataprosenttisesti tunteella. Sekin tuki monitasoisesti sitä, että sai olla oma itsensä. Sieltä sitten sai niin kuin semmoisia itseään tyydyttäviä virikkeitä. (H1)

Haastateltava (H1) kokee, ettei tällaista tapaa pääse toteuttamaan työelämässä. Ilmaisua sai olla itsensä näköistä ja sen tason asettaminen alusta asti koettiin tärkeänä.

Sai ilmaista, jos halusi jotain muuta tapaa tehdä ja olla. Siitä lähti myös halu tehdä ja olla. Se loi heti alku vaiheessa semmoista turvallista mielekästä oloa. (H1)

Turvallisuus on sitä, että kuinka paljon pystyy ilmaisemaan itseään ja henkilökohtaisia kokemuksiaan. (H1)

Joillekin oli siis mahdollista saavuttaa turvallisuuden tunnetta erilaisten tekemisen tapojen ja toiminnallisuuden kautta. Koulutuksessa tavoitellaan yhteistoiminnallisuutta, joka edistää myös osallistumisen haasteiden tunnistamista. Yhteistoiminnan suunnittelussa tulee olla herkkä kuulemaan osallistujien tarpeita (Nivala & Ryyänen 2019, 209.) Jotta tarpeita saadaan aikaiseksi, tulisi tukea mahdollisuuksia yhdessä oppimiselle.

Tämän kurssin jälkeen, niin minulle niin kuin rauhoitti se tieto. Haetaan myös niinku tää niinku tämän oman oppimisensa, että tämän oman tapani hahmottaa maailmaa ja ilmasta niinku. Tuli jotenkin niin kuin esille siinä hyväksymisessä. Ahaa tämä on niin kuin mun tapa tehdä jotakin asiaa. (H1)

Luo tilaa yhdessä oivaltamiselle

Oivalluksia tukeva oppiminen auttaa pääsemään eroon turhista abstrakteista käsitteistä, jotka saattava tuoda haasteita hahmottaa opittavaa asiaa. On helpompi oppia, kun käsiteltävää asiaa voi yhdistää esimerkiksi omiin kokemuksiin. Oivaltava oppiminen on keino muuttaa oppimisesta aikaisemmin saatuja negatiivisia kokemuksia ja tunteita siitä, jos ei heti pysty oivaltamaan asioita. (Lonka 2020, 296.)

Niin mä koen että mä niinku minulla mulla on niinku päässä paljon ajatuksia, mutta mä en tavallaan niinku aina pysty niitä niinku kertomaan. Ja mulla on aika monesti ollut semmoisia tilanteita on niinku lapsena, että tullut joku nopea tilanne ja sitten niin kuin mennyt lukkoon. Ja sitten tota miettinyt että niinku jälkeinpäin että voi hitsit että miksi mä en sanonut. (H3)

Se vähän niin kuin tuota häiritsi se, että tavallaan ei pystynyt niin kuin siinä tilanteessa eläytymään tai sanomaan sitä niinku asioita vaan sitten se tavallaan vähän niinku jää niinku hampaankoloon sitten vaikka siinä tavallaan tulee semmoisia patoutumia, jos et sä voi siinä tilanteessa sanoa sitä asiaa. (H3)

Koulutuksessa pyrittiin luomaan erilaisia oppimisen tiloja, joissa oivalluksia voidaan turvallisesti synnyttää. Luovat ja elämykselliset työtavat, kuten pajatoiminta, mahdollisti omana itsenään toimimisen.

Koulutuksen luomassa tilassa ei tarvinnut peitellä tai mitätöidä omaa tekemistään. Sai näyttää omaa tapaansa elää ja tuottaa sitä informaatiota. (H1)

Me tehtiin kanssa niitä käsillä niitä juttuja ja mä mietin, että varmaan se, että kun sai tehdä käsin jotakin, niin se sopii mulle niinku loistavasti. Että se oli se on mun tapa niinku muutenkin niin kuin tehdä ja oppia. (H1)

Oivaltavassa oppimisessa yhdistyy äly, luovuus ja tunteet. Koulutus pyrki luomaan kokemuksia siitä, että voi toimia omana itsenään. Ihminen rakentaa uutta tietoa sisäisten mallien kautta, joiden avulla asia yhteyksiä hahmotetaan ja ne jäävät myös paremmin mieleen. Erilaisten asioiden yhdistely on palkitsevaa.

Ja sitten rupesin niinku ajatus kuvioita kehittää niinku tämän asian ympärillä miettinyt paljon kaikenlaista. Mutta et just niinku itseilmaisuun liittyen, että et miten mä tajusin niin kun siitä sen sen niinku sen perustarpeen ihmisen perustarpeet itseilmaisuun, että se jää mulla niinku koko ajan niinku täyttymättä koska minun täytyy sanallistaa se. Ja mä en pysty siihen! Se oli mulle ihan sellainen niinku niin heureka, että hyvää päivää!! Tästä on kyse, tästä on ollut koko ajan kyse. (H5)

Oivaltamisen jakaminen yhteiseksi tiedoksi, eli itsensä ilmaisu, toteutuu turvallisessa oppimisympäristössä. Aineistosta nousi esille, että on helppo jakaa oivalluksia eli oppimaansa tietoa, mutta jotkut ympäristöt kuitenkin saattavat estää sitä.

...sitten joku niinku työyhteisö missä on kauhea kiire ja joo sitten sellaisia ihmisiä, jotka on paljon puheliaampia ajaa jyräämällä niinku puhuu sitten toiset hiljaiseksi niin sitten olisi varmaan hankaluuksia. (H2)

Koulutukseen osallistujien kokemuksista tuli esille tiedostamattoman ajattelun tärkeys, jonka avulla voidaan tukea luovaa ajattelun prosessia rikkomalla ajattelutapojen normeja.

pitäisi aina suorittaa ja tehdä jotain järkevää niin kun kyllä se semmoinen rönsyily on pitänyt poistaa, sitten jo koulumaailmassa ollut niin kuin semmoista. (H2)

Tämmöisessä koulutuksessa, mikä mun mielestä on niinku kiva, on se että siellä tulee tavallaan niinku uutta silleen niinku uusia ajatuksia, joiden avulla pystyy tarkastelemaan niinku omia kokemuksia uudestaan. (H4)

ei ole tarkoitus tuoda mitään niinku sinällään uutta tietoa, vaan tuoda erilaisia ajatusmalleja, jolla sitä omaa elämää voisi niinku tarkastella uudestaan. (H4)

(-) oman toteuttamisen tavan kanssa oltiin niinku ok. Jälkeenpäin, niin ehkä mä koen sen vielä niinku erityisen palkitsevaksi sen tavallaan sellaisen, että et annetaan joku tehtävä ja sitten sitä voi lähteä tekemään omalla tavallaan (-) siinä ei ihan hirveästi anneta niinku erilaisia vaihtoehtoja välttämättä, miten tämän voisi lähteä toteuttamaan vaan se, että annetaan se tehtävä sitten joku jokainen löytää ehkä oman tyyliinsä siihen tekemiseen. (H4)

Että se että jos annetaan niinku liian selkeät ohjeet niin sit mä koen että et tavallaan niin myös oma omat niinku vahvuudet jää tosi pahasti piiloon. (H4)

Kun yhdessä oppiminen on mukavaa, tuo se esille positiivisia tunteita. Kun pystyy olemaan mukana omana itsenään vapautuneesti ja voi kokea sen kautta iloa ja naurua, niin sen vaikutus voi näkyä myös henkilön muussa ympäristössä. Haastateltava (H2) totesi kuinka hänen poikansa kommentoi koulutuksen aikana kotona näkyviä muutoksia.

(-) äiti oli pa ihana kuulla sun nauravan ja puhuvan iloisella äänellä.

Rakenna Zoom-alustalle pajoja, joissa tehdään yhdessä

Koulutuksen aikana toteutettiin erilaisia työtapoja, kuten pajatyö. Tämän avulla annettiin tilaa tekemiselle luovan prosessin kautta. Kouluttaja heittäytyi yhdessä

tekemiseen, luoden luottamusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Pajatyössä mukaan osallistuvat saavuttaa toimijan roolin. Tällaisen työtavan muoto on tärkeä, jos tehdään kasvatustyötä ihmisten parissa, joilla on kokemusta auktoriteettien aiheuttamasta huonommuuden kokemuksesta.

Yhdessä oppiminen häivyttää myös hierarkiaa ja mahdollistaa kouluttajalle tasavertaisen roolin ottamisen opetustilanteeseen. Jos koulutukseen osallistuvalla on kokemuksia huonommuuden tunteesta, on hyvä pyrkiä välttämään pelkoa siitä, että tulee arvostelluksi. Kouluttajan ja koulutettavien välistä luottamusta pystytään näin rakentamaan luovilla menetelmillä. Luovilla menetelmillä voidaan häivyttää myös auktoriteetin roolia, jolla on merkitys itsensä ilmaisulle ja sitä kautta omana itsenään olemiselle eli turvallisuuden tunteelle.

Ja sitten aikaisemmin on niinku ollut sellainen auktoriteettikammo (-) että kun on vähätelty lapsuudessa hirveästi ja naisen ajatuksia niinku aikuisuudessa, niin sitten se vähättely on tuonut sitten sen, että no ei sillä ole mitään väliä mitä minä ajattelen eli se on niinku suuri este. (H2)

Erilaisuutta varmasti joo ja ehkä ulkopuolisuutta siinä mielessä, että joissain esimerkiksi, vaikka joutunut sillä inhottaviin tilanteisiin, että on ehkä joutunut sitten silleen vähän eristämään itseään. Vaikka joku niinku auktoriteettina oleva aikuinen tai joku valmentaja tai joku vastaavaa, vaikka saattanut puhua ääneen silleen, että että ei mitään lukihäiriöä oo olemassakaan ne on vaan niinku tyhmiä, jotka ei opi lukemaan. (H4)

6 YHTEENVETO

Opinnäytetyöni pystyi tuomaan näkyväksi kokemustiedon kautta ymmärrystä siitä, miten kouluttaja voi rakentaa turvallisen kasvun tilan verkkoalustalla käytävään koulutukseen. Tavoitteena oli kerätä kokemustietoa, jonka kautta pystyn nostamaan esille koulutuksessa toteutuneita pedagogisia arvoja ja toimintatapoja, joiden kautta turvallisuuden tunteen syntymistä voitiin edistää. Kokemustiedon kautta pystyin nostamaan esille myös laajempaa tietoa niistä syuseuraussuhteista, joiden takia turvallisuus ei aina päässyt toteutumaan.

Kehittämistyöni kautta analysoitua tietoa pyritään hyödyntämään kouluttajien työssä, jolloin tutkimuskysymys muotoutui; miten rakennan kouluttajana turvallisen kasvutilan erilaisille oppijoille verkkoalustalla tapahtuvaan koulutukseen? Tämän kysymyksen selvittämiseksi tarvitsin kolme apukysymystä, joiden avulla pääsin pilkkomaan kysymystä selkeämmäksi:

- Mitä turvallisuus erilaisille oppijoille tarkoittaa?
- Millainen merkitys turvallisuudella on erilaisille oppijoille koulutuksessa?
- Millaiset toimintatavat tukivat turvallisuuden toteutumista?

Kehittämistyöni rakensi erilaisille oppijoille kehitetyn turvallisen kasvutilan pedagogiset arvot ja toimintatavat. Ne rakentuvat neljä keskeisen elementin avulla, joita ovat merkityksellinen kohtaaminen verkossa, mukaan pääsemisen tukeminen, yhteenkuuluvuus luo turvallisuutta ja yhdessä tekemällä iloa oivaltamiseen. Jokaisen elementin alle on rakentunut kattavasti tietoa ja ymmärrystä omana itsenään olemisesta ja sen merkityksestä osallistujalle. Sekä keinoista toimintatavoista, joiden kautta ne mahdollistettiin.

Turvallisen kasvun tilan rakentumiseen tarvitaan sellaisia pedagogisia arvoja ja toimintatapoja, joiden avulla osallistuja voi kokea hyväksytyksi tulemistä omana itsenään. Turvallisen tilan pedagogiset arvot ja toimintatavat rakentaa samassa yhteisöllisyyttä, jolla on merkitystä ihmisen kasvussa ja kehityksessä.

Turvallisen tilan pedagogiikassa keskeistä on kouluttajan aito halu kuunnella ja olla mukana tukemassa osallistujan kasvua kohti yhdessä rakennettua päämäärää. Koulutuksessa turvallisuutta rakennettiin heti ensimmäisistä kohtaamisista, joita muodostui kouluttajan ja osallistujan välille. Tämän merkityksellisen kohtaamisen kautta kouluttaja pystyi ymmärtämään sitä turvattomuutta aiheuttavaa todellisuutta, jota osallistujat kantavat mukanaan.

Mielenkiintoista oli havaita, että kouluttajan oma kyky olla omana itsenään oli merkittävä seikka turvallisuuden syntymiseen. Puhutaan omalla persoonalla tehtävästä työstä, jonka rakentumiseen kouluttajalta vaaditaan hyvää itsetuntemusta, joka rakentuu tunne- ja vuorovaikutustaitojen avulla. Näiden taitojen kanssa toimiminen aiheuttaa haasteita verkkoalustalla, sillä vuorovaikutus saattaa estyä, eikä tärkeitä tunteita pystytä välittämään tai vastaanottamaan osallistujilta.

Kouluttajan rooli turvallisuuden rakentajana näkyi myös koulutusprosessin suunnittelussa. Koulutuksen aikana osallistujille annettiin mahdollisuus vaikuttaa siihen, millä tavalla he pystyivät osallistumaan koulutukseen. Turvallisuutta toi myös kouluttajien herkkyyks kuunnella ja reagoida, jos koulutuksen aikana nousi esiin joitain taitoja, joita tarvittiin toimijuuden tukemiseksi.

Vaikka kouluttajan kohtaamisella olikin merkitys turvallisen tilan rakentumisessa, niin ison merkityksen toi myös koulutuksen aikana rakentuneen yhteisön tuki. Turvallisuutta pystyttiin rakentamaan viemällä se osaksi koulutuksen rakennetta. Käytännössä tämä tarkoittaa yhteisten toimintatapojen luomista jokaisen osallistujan ääntä kuunnellen. Tämä oli merkityksellinen osa keskinäistä hyväksyntää, joka asetti mahdollisuuden omana itsenään olemiselle.

Yhteisön luomat säännöt rakensivat myös verkossa toimimisen tapoja juuri tämän koulutusyhteisön ominaispiirteiden kautta. Yhteisten sääntöjen rakentuminen oli yhteistoimintaan perustuva prosessi, jonka avulla pyrittiin mahdollistamaan jokaisen nähdäksi ja kuulluksi tuleminen.

Koulutus oli ennen kaikkea yhteisoppimisen tila, jossa turvallisuuden tunteen avulla omien ajatusten esiin tuominen oli mahdollista. Uuden oppimista voitiin mahdollistaa yhdessä oivaltamalla. Oivaltamiseen liittyi toiminnallisuutta ja luovuutta, joiden kautta häivytettiin tunnetta siitä, että joutuu arvosteltavaksi omien piirteidensä kautta.

Kehittämistyöni pystyi nostamaan esille tutkimuskysymyksen kautta asetettuja tavoitteita hyvin, sillä pystyin rakentamaan tulosten avulla tuotosluvussa esittelemäni koulutusmateriaalin. Parasta oli kuitenkin huomata uusia oivalluksia, joita aineiston analysoinnin kautta nousi esille. Näistä jatkokehittämisen kannalta tärkeimmät olivat: turvallisuus lisää osallisuutta ja verkossa tapahtuva turvallisuus rakentuu pohjimmiltaan inhimilliseen kohtaamiseen.

Kun minulta kehittäjänä kysyy, mikä tämän työn arvo on. Vastaan, että kokemustiedon palauttaminen niille, joiden todellisuutta tämä koskee. Olen saanut ainutlaatuisen mahdollisuuden olla kohtaamassa ja kuuntelemassa ihmisiä, joiden ääntä tarvitaan, jotta tasavertaisuus yhteiskunnassa toteutuu. Tämän kehittämistyön tuloksena kehitin heitä palvelevan toimintamallin, jossa on kuunneltu ja nähty heidän tarpeitaan.

6.1 Tuotos

Kuva 2. Koulutusmateriaalin sisältö

Tuotoksena on digitaalisessa muodossa tuotettua koulutusmateriaalia, jonka on tarkoitus toimia oivaltamista tukevana työkaluna. Tuotos on suunnattu koulutustyötä tekevien kouluttajien kouluttamiseen. Koulutusmateriaali sisältää turvallisen tilan

pedagogiset arvot ja toimintatavat, käytännön ja teorian yhteen kiedottuna vuoropuheluna.

Koulutusmateriaalin sisältö (kuva 2.) on rakentunut kehittämistyön kautta rakennettujen turvallisen tilan pedagogiikan esiin nousseista pääelementeistä. Materiaalia voidaan käyttää osana kouluttajien, ohjaajien ja muiden kohtaamistyötä tekevien henkilöiden parissa. Materiaali herättelee aitojen kokemusten kautta kouluttajia pohtimaan omaa työtään turvallisuutta edistävän kasvun tilan saamisessa. Koulutusmateriaalia voidaan jakaa myös kouluttajien käyttöön siten, että sen avulla kouluttaja voi osallistujien kanssa yhdessä pohtia turvallisuutta. Tämän materiaalin avulla pystytään tukemaan yhteisön turvallisuutta, joka nousi tuloksista esiin isona tekijänä turvallisuuden toteutumisessa.

Tuotos on arvokas matka kohti erilaisuuden hyväksyntää. Tuotoksen avulla päästään kohtaamaan todellisuutta, niitä tunteita ja tapahtumia, joita koetaan verkkokoulutustilanteiden aikana. Tuotoksen avulla pyritään edistämään aitoa dialogista kohtaamista.

6.2 Jatkokehittäminen

Kehittämistyöni pyritään viemään vahvasti mukaan Erilaisten oppijoiden liiton toimintaan. Turvallisen tilan pedagogisten arvojen ja toimintatapojen kautta voidaan viedä tärkeitä elementtejä myös vapaaehtoistoimintaan, kuten vertaisryhmän ohjaajille. Tätä on lähdetty toteuttamaan keväällä 2021 vertaisryhmäohjaajien koulutuksessa, jossa pyritään kouluttamaan ohjaajia, jotka pystyvät rakentamaan turvallisia vertaisryhmiä.

Turvallisen tilan arvojen ja toimintatapojen jatkokehittäminen tulee olemaan osa tulevaisuuden työtäni, niin ammatillisena kuin kokemusasiantuntijanakin tekemässäni työssä. Teema liittyy oleellisesti kaikkiin ympäristöihin ja toimintoihin, joissa erilaiset ihmiset ovat osana. Tätä työtä edistän yhteiskehittämistä erisektoreiden toimijoiden kanssa. Tavoitteena on muotoilla turvallisen tilan pedagogiikkaa laajemmin eri kohderyhmille.

Isommassa kuvassa jatkokehittämisen kannalta tärkeimmät kehittämistyöni kautta nousseet tulokset liittyivät osallisuuden mahdollistamiseen. Turvallisuuden toteutuminen mahdollisti oman aidon äänen kuulumisen. Tämä on merkittävä asia

osallisuuden edistämiseen liittyvässä työssä, jossa tulee ottaa enemmän huomioon myös niitä joilla on siihen heikommat mahdollisuudet.

6.3 Tilaaajan palaute

Erilaisten oppijoiden liitto on alkuperältään kokemusasiantuntijajärjestö: oppimisvaikeuksisten ihmisten itselleen ja asiansa ajamiseksi perustama yhdistys. Kokemusasiantuntijatoiminta on siis toimintamme ytimessä.

Kokemusasiantuntijoiden toimintaan tullaan mukaan kokemusasiantuntijoiden koulutuksen kautta. Tämä koulutus toimii siis eräänlaisena vartioituna porttina sille, ketkä jatkossa ovat toiminnassa mukana, esimerkiksi edunvalvonnassa ja vaikuttamistyössä.

Tämä on herättänyt tarpeen varmistaa, että erilaisten ihmisten mahdollisuus osallistua koulutukseen ja jatkotoimintaan olisivat mahdollisimman tasa-arvoiset. Digitaalisen osallistumisen aikana etäopiskelun ympäristö asettaa omat haasteensa. Osallistumista voivat vaikeuttaa digitaalisten taitojen lisäksi muut osallistumisen ja vuorovaikutuksen taidot, kuten käsitys omasta itsestä osallistujana ja tasavertaisena ryhmän jäsenenä. Tämä opinnäyte avaa sitä, miten Erilaisten oppijoiden liitto voi koulutuksen järjestäjänä tukea osallistujaa näiden haasteiden kanssa, ja vahvistaa hänen osallistumisen mahdollisuuksiaan.

Opinnäytetyö muovautuu osaltaan osaksi prosessia, jossa saamme koulutuksen järjestäjinä tietoa osallistumisen mahdollistamisesta ja ymmärrystä siitä, millaisten taitojen lisäämistä tämä kouluttajilta vaatii. Samalla se muistuttaa meitä olemassaolomme syystä ja toimintamme tarkoituksesta.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2002. Turvallinen ryhmä. Forssa: Aseman Lapset ry

Ahtola, Annarilla 2016. Psykykinen hyvinvointi ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus

Brunila, Kristiina & Isopahkala-Bournet, Ulpukka (toim.) 2014. Marginaalin voima! Vantaa: Kansansivistysseura.

Collin, Paula 2020. Tunnistamaton lukivaikeus voi aiheuttaa ongelmia työelämässä – Saana Alanko sai diagnoosin aikuisena: ”Isoin juttu on häpeä ja ulkopuolisuuden tunne”. Yle Uutiset. Viitattu 18.4.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-11559662>

Erilaisten oppijoiden liitto ry 2021. Strategiat ja arvot. Viitattu: 31.1.2021 <https://www.eoliitto.fi/mita-me-teemme/strategia-ja-arvomme/>

Erilaisten oppijoiden liitto ry 2019. Toimintakertomus 2019. Viitattu: 5.3.2021

Hintikka, Anna- Maija (toim.) 2000. Erilaisesta oppijasta erinomaiseksi oppijaksi. Kokemuksia erilaisesta opettamisesta ja erilaisesta oppimisesta. Jyväskylä: Helsingin seudun erilaiset oppijat Ry Hero.

Koskinen, Karoliina & Hautaluoma, Marjo 2009. Valmennuksessa erilainen oppija. Tampere: Valtakunnallinen työpajayhdistys.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2006. Temperamentti ja koulumenestys. EU: WSOY.

Kuntoutussäätiö 2021. Perustietoa oppimisvaikeuksista. Viitattu 10.3.2021. <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/>

Kuntoutussäätiö 2021. Sosiaalinen jännittäminen. Viitattu 8.1.2021. <https://oppimisvaikeus.fi/tukea/hyvinvointi/jannityksen-vahentaminen/>

Kurki, Leena 2002. Persoona ja yhteisö. Personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: SoPhi

Leemann, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalankynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöistä. Viitattu: 15.3.2020.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann&Hamalainen.pdf?sequence=2

Lonka, Kirsti 2020. Oivaltava oppiminen. Sähkökirja: Kustannusosakeyhtiö Otava

Meriluoto, Taina & Litmanen Tapio 2019. Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian. Tallinna: Vastapaino

Nivala, Elina & Ryytänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. 2.painos. Tallinna: Gaudeamus.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Pokka. Tietoa pokasta. Viitattu 15.3. 2021. <https://pokka.kukunori.fi/about>

Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Eerik 2017. Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet. 3.painos. Juva: PS-kustannus

Valli, Raine (toim.) 2017. Ikkunoita tutkimusmenetelmiin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5. painos. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Vilka Henna 2015. Tutki ja kehitä. 4.painos. Juva: PS-kustannus

Haastateltava 1. Osallistuja 2021. Zoom-videopuhelu 9.1.2021.

Haastateltava 2. Osallistuja 2021. Zoom-videopuhelu 11.1.2021

Haastateltava 3. Osallistuja 2021. Zoom videopuhelu 13.1.2021

Haastateltava 4. Osallistuja 2021. Zoom videopuhelu 14.12.2021

Haastateltava 5. Osallistuja 2021. Turussa 18.1.2021

Haastattelut toteuttanut Saana Alanko

LIITTEET

Liite 1. Palautekyselyn opinnäytetyön osuus: mikä vaikutti turvallisuuteen?

RYHMÄN TURVALLISUUS: MIKÄ VAIKUTTI?

Vaikuttko joku seuraavista kokemaasi turvallisuuden tunteeseen tässä ryhmässä? Valitse yksi tai useampi.

- Omien oikeuksien julistus
- Ryhmän yhteiset säännöt
- Vuorovaikutukseen luodut käytännöt, kuten "loppu"-sana oman puheenvuoron loppuksi
- Se, miten muut ryhmäläiset puhuttelivat toisiaan ja ottivat toisensa huomioon
- Se, että sain olla oma itseni
- Se, että kokoontumisen aluksi käytiin ohjelma läpi
- Se, että kameraa sai pitää halutessaan pois päältä
- Oman parin olemassaolo
- Saamani valmennus
- Mahdollisuus vapaaehtoiisiin tapaamisiin, perjantaiset After Work:it
- Ryhmän WhatsApp
- Muu, mikä? _____

Liite 2. Sensitiivisen teemahaastattelun runkosuunnitelma

- Mitä turvallisuus on erilaisille oppijoille?
- Millainen merkitys sillä on osallistumisen kautta osallisuuteen?
- Miten turvallisuuden toteutumista pystytään rakentamaan?